

Tartu Ülikool

Humanitaaria ja kunstide valdkond

Maailma keelte ja kultuuride kolledž

Klassikalise filoloogia osakond

Kristin Klaus

**Põhisõna kordus relatiivlauses Caesari kommentaaride
näitel**

Magistritöö

Juhendaja: Maria-Kristiina Lotman

Tartu 2020

Sisukord

Kasutatud lühendid	4
Antiikautorite teosed	4
Muud lühendid	4
Sissejuhatus	6
1. Teoreetiline taust	9
1.1. Relatiivlause	9
1.1.1. Relatiivlause olemus ja vormiline pool	9
1.1.2. Relatiivsõnad	10
1.1.3. Relatiivlausete tüübid ja liigitamine	11
1.2. Põhisõna kordus relatiivlauses	13
1.3. Kordus kui figuur	15
2. Põhisõna kordused: analüüs	19
2.1. Korduste arv ja jagunemine	21
2.2. Korratud põhisõnad	22
2.3. Korratud põhisõnade semantilised grupid	24
2.4. Kontekstid, milles põhisõna kordused esinevad	26
2.5. Korratud põhisõnade käänded	28
2.6. Korratud põhisõnade käänete kombinatsioonid	32
2.7. Põhisõna korduste funktsionaalsus	35
2.8. Relatiivlausete tüübid	37
2.9. Põhisõna korduste lõikude analüüs	38
2.10. Interpunktiooniga seotud probleemid	42
2.11. Piiripealsed juhtumid	43

Kokkuvõte	44
Kasutatud kirjandus	47
Primaarsed allikad	47
Sekundaarsed allikad	49
Summary	52
Lisa 1: korpuse kirjeldus	55
Põhisõna kordus relatiivlauses	55
Põhisõna kordus järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga	63
Lisa 2: põhisõna kordustega samas lõigus esinevad sõna- ja fraasikordused	72
Lisa 3: piiripealsed juhtumid	84
Lisa 4: Sal. <i>Cat.</i> 51.40	86

Kasutatud lühendid

Antiikautorite teosed

Caes. *Civ.* – C. Iulius Caesar, „Commentarii de Bello Civili“

Caes. *Gal.* – C. Iulius Caesar, „Commentarii de Bello Gallico“

Pl. *Am.* – T. Maccius Plautus, „Amphitruo“

Pl. *As.* – T. Maccius Plautus, „Asinaria“

Pl. *Cur.* – T. Maccius Plautus, „Curculio“

Pl. *Mer.* – T. Maccius Plautus, „Mercator“

Pl. *Per.* – T. Maccius Plautus, „Persa“

Pl. *St.* – T. Maccius Plautus, „Stichus“

Sal. *Cat.* – C. Sallustius Crispus, „Bellum Catilinae“

Verg. *Ecl.* – P. Vergilius Maro, „Eclogae“

Muud lühendid

abl. – ablatiivi kääne

abl. abs. – *ablativus absolutus* ehk absoluutne ablatiiv

acc. – akusatiivi kääne

act. – aktiiv

conj. – konjunktiiv

dat. – daativi kääne

f. – naissugu

gen. – genitiivi kääne

impf. – imperfekt

m. – meessugu

n. – kesksugu

nom. – nominatiivi kääne

pass. – passiiv

pf. – perfekt

PL kääne – põhisõna kääne pealauses

pl. – mitmus

plpf. – pluskvamperfekt

pr. – preesens

RL käände funktsioon – relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses korduva põhisõna käände funktsioon

RL kääne – põhisõna kääne relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses

RL tüüp/konj. põhjus – relatiivlause tüüp/konjunktiivi kasutuse põhjus

RL verb – relatiivlause või relatiivfraasiga algava lause verb

sg. – ainsus

Sissejuhatus

Antud magistritöö eesmärgiks on võimalikult põhjalikult kirjeldada ja analüüsida põhisõna kordust relatiivlauses ning relatiivfraasiga algavas lauses.

Bakalaureuseõpingute ajal Gaius Julius Caesari kommentaare Gallia sõjast („Commentarii de bello Gallico“) lugedes jäid mulle silma kohad, kus pealause põhisõna kordus relatiivlauses relatiivpronoomeni kõrval, näiteks *Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent*¹. Sellised laused hakkasid mulle väga meeldima ning tekkis tahtmine nende kohta rohkem teada saada. Magistritöö täpsemat teemat otsides ning piiritleda püüdes leidsin seda kordusvõtet ka teistelt, eri žanrides kirjutanud ladina autoritelt, nagu Apuleius, Cato, Cicero, Livius, Petronius, Sallustius², Ennius, Propertius ja Plautus. Lõpuks tuli magistritöö mahu tõttu siiski jääda ainult Caesari tekstide juurde ning uurida neid nii põhjalikult kui võimalik.

Inglise keeles kasutatakse antud kordusvõtte kirjeldamiseks paari erinevat terminit. Kõige levinum neist on *repetition of the antecedent in the relative clause* erinevates vormides, mida on kasutanud näiteks Richard Bathurst Greenlaw (1839: 138), Alfred Day (1844: 12), Basil Lanneau Gildersleeve (1903: 396), James Bradstreet Greenough jt. (1903: 186), Miriam Greene Paslay (1918: 348), Harold C. Gotoff (1993: 49) ja Christopher B. Krebs (2018: 117). Teiseks terminiks on *repetition of the (head) noun in the relative clause* erinevates vormides, mida on kasutanud näiteks Leonhard Schmitz (1859: 26) ja Paolo Ramat (1984: 403, 410). Guglielmo Cinque (2011: 79-80) on aga sellise kordusvõtte kirjeldamiseks kasutanud terminit *double headed RCs [relative clauses]*. Saksa keeles on selle kordusvõtte kirjeldamiseks kasutatud terminit *Wiederholung des Beziehungswortes im Relativsatz*, näiteks Friedrich Stolz ja Joseph Hermann Schmalz (1900: 371) ning Johann Baptist Hofmann ja Anton Szantyr (1997: 563). Oma töös olen terminite kasutuses toetunud nendele traditsioonidele, see tähendab, et kasutan uuritava kordusvõtte jaoks terminit *põhisõna kordus relatiivlauses*

¹ „Kokku oli kaks **teed, milliseid teid** mööda neil oli võimalik kodumaalt lahkuda.“

² Sallustiuselt leitud kordus esines kohas, kus ta tsiteeris Caesari kõnet. Vaata lähemalt „Lisa 4: Sal. Cat. 51.40“ töö lõpus.

ning terminit *põhisõna kordus järgnevas* lauses juhul, kui põhisõna ei kordu küll relatiivlauses, kuid pealausega tihedalt seotud iseseisvas järgnevas lauses, mis algab relatiivsidendusega ning täpsemalt relatiivfraasiga.

Lisaks kordusvõtte eri külgede võimalikult põhjalikule uurimisele otsin töös kinnitust kolmele hüpoteesile, mille püstitasin siis, kui olin uuritava korpuse kitsendanud Caesari tekstidele ning teinud algust korduste otsimisega: 1) Caesar kasutab antud kordusvõtet kõige enam kontekstides, kus ta kirjeldab keskkonda ja loodust, teekonda ning sõjategevust; 2) nende laiemate kontekstidega kattuvad ka korratud põhisõnade semantilised grupid, see tähendab, et need kuuluvad geograafia ja looduse, reisimise ja liikumise ning militaarsõnavara hulka; 3) Caesar kasutab põhisõna korduste lähedal ehk samas lõigus ka teisi kordusvõtteid.

Uuritavaks materjaliks on Caesari teosed „Commentarii de bello Gallico“ („Kommentaariid Gallia sõjast“; Aulus Hirtiusel lisatud VIII raamat välja arvatud) ja „Commentarii de bello civili“ („Kommentaariid kodusõjast“) täies mahus. Uurimise alt on välja jäänud ka Caesari korpuse kuuluvad, kuid tema enda poolt mitte kirja pandud „De bello Alexandrino“ („Aleksandria sõjast“), „De bello Africo“ („Aafrika sõjast“) ja „De bello Hispaniensi“ („Hispaania sõjast“).

Töös tuginen „Bibliotheca Teubneriana“ (edaspidi „Teubner“) väljaannetele, nimelt Wolfgang Heringi 1987. aasta Gallia sõja kommentaaride ning Alfred Klotzi 1957. aasta kodusõja kommentaaride tekstiväljaannetele. Neid tekste võrdlesin ka „Loeb Classical Library“ (edaspidi „Loeb“) väljaannetega: H. J. Edwardsi 1989. aasta uustrükiga 1917. aasta Gallia sõja kommentaaride väljaandest ning Cynthia Damoni 2016. aasta kodusõja kommentaaride väljaandega. Kohtades, kus olen näiteid toonud teistelt ladina autoritelt, kasutasin veebis vabalt kättesaadavaid ja loetavaid väljaandeid keskkondades „PHI Latin Texts“ ja „Perseus Digital Library“ ning Catulluse puhul „Oxford World’s Classics“ sarja Arthur Guy Lee 2008. aasta kakskeelset väljaannet „Catullus: The Complete Poems“. Tekstiväljaannete valik sõltus kättesaadavusest.

Töös olen kasutanud nii kvalitatiivset kui kvantitatiivset analüüsi. Kvalitatiivselt uurisin järgmisi elemente: põhisõna korduste korpuse kirjeldamisel (vaata: „Lisa 1: korpuse

kirjeldus“) põhisoona kääne pea- ja relatiivlauses, käände funktsioon relatiivlauses, verb relatiivlauses, relatiivlause tüüp ja/või konjunktiivi kasutamise põhjus, lause kontekst ning interpunktsiooni võrdlemine väljaannete vahel; korratud põhisoonade semantilistesse gruppidesse jaotamine; põhisoona korduse funktsionaalsus ning teiste kordusvõtete otsimine lõikudest, kus põhisoona kordused esinevad. Kvantitatiivse analüüsi raames esitan korduste arvu ja jagunemise raamatute kaupa, korratud põhisoonade ja nende semantiliste gruppide ning põhisoona kordust sisaldavate lausete kontekstide arvandmed, statistika korratud põhisoonade käänete ja nende kombinatsioonide, relatiivlausete tüüpide, põhisoona korduse funktsionaalsuse ning põhisoona kordusega samas lõigus asuvate kordusvõtete kohta.

Magistritöö koosneb järgmistest osadest: 1) kasutatud lühendite nimekiri; 2) sissejuhatus; 3) peatükk „Teoreetiline taust“ koos alapeatükkidega; 4) peatükk „Põhisoona kordused: analüüs“ koos alapeatükkidega; 5) kokkuvõtte; 6) kasutatud kirjanduse nimekiri; 7) ingliskeelne resümee („Summary“); 8) lisad („Lisa 1: korpuse kirjeldus“; „Lisa 2: põhisoona kordustega samas lõigus esinevad sõna- ja fraasikordused“; „Lisa 3: piiripealsed juhtumid“; „Lisa 4: Sal. *Cat.* 51.40“).

Põhiliseks raskuseks töö koostamisel oli erialakirjanduse leidmine. Põhisoona korduse kohta ladina kirjanduses ei leidnud ma piisavalt põhjalikke uurimusi, peamiselt mainiti seda vaid lühidalt ja pealiskaudselt mõningates vanemates grammatikates ja üldkäsitlustes. Seetõttu jäi teoreetiline pool kordusvõtte enda osas siin magistritöös pigem põgusaks. Teine raskus seisnes terminoloogias – nii põhilise uurimise all oleva põhisoona korduse kui ka muude kordusvõtete osas, kuna nii mitmelgi neist puudus eestikeelne vaste.

Magistritöö valmimist toetasid Tartu Ülikooli Sihtasutuse „Ants ja Maria Silvere ning Sigfried Panti mälestusstipendium“ ning TÜ baasfinantseerimise grant nr PHVLC18912.

1. Teoreetiline taust

Töö analüütilise osa teoreetiliseks taustaks kirjeldan esiteks ladina relatiivlauset ning teiseks põhisõna kordumist relatiivlauses. Kolmandaks annan ülevaate erinevatest kordusvõtetest, mille põhjal kontrollin magistritöö sissejuhatuses nimetatud kolmandat hüpoteesi. Kõikidele näidetele olen lisanud ka omapoolsed tõlked – pikemad neist allmärkustena, lühemad aga tekstisisesealt.

1.1. Relatiivlause

Magistritöö teoreetilist osa alustan töö uurimisteemaga seotud kõrvallause liigi, nimelt relatiivlause tutvustamisega. Esmalt kirjeldan relatiivlause olemust, selle vormilist poolt ja annan ülevaate enimkasutatud relatiivsõnadest ladina keeles ning pärast seda käsitlen paari erinevat võimalust relatiivlausete liigitamiseks.

1.1.1. Relatiivlause olemus ja vormiline pool

Renato Oniga (2014: 267) on tähele pannud, et kirjanduslikus ladina keeles eelistatakse põimlauseid rinnastavatele lausetele.

Põimlausetes on relatiivlause selline kõrvallause, mis algab relatiivsõnaga ning ei saa tavaliselt iseseisva lihtlausena esineda (Greenough jt. 1903: 167; Oniga 2014: 283). Sellised laused laiendavad pealause nimisõna või nimisõnafraasi (Erelt 2017: 738).

Relatiivlused koosnevad kõige lihtsamal kujul relatiivväljendist (kas relatiivsõna või -fraas) ja pöördelisest tegusõna vormist või harvem ajaloolisest infinitiivist. Relatiivsõnadeks on relatiivpronoomenid, -adjektiivid ja -adverbid ning relatiivfraasis on koos relatiivsõna ja nimisõna(fraas). (Pinkster 2012: 377)

Tegusõna võib relatiivlauses olla kas indikatiivis ehk kindlas kõneviisis või konjunktiivis ehk tingivas kõneviisis. Indikatiivis antakse edasi objektiivset fakti. Konjunktiivi kasutusel võib aga olla mitmeid põhjuseid. Näiteks kasutatakse seda siis, kui relatiivlause funktsioneerib sisuliselt mõne muu kõrvallause liigina, kas eesmärgi-, põhjus-, mööndus- või järelduslausena. Samuti kasutatakse konjunktiivi siis, kui relatiivlausega piiritletakse

pealause nimisõna või kui pealause juhtverb väljendab ütlemist või meeletegevust (*verba dicendi* ja *verba sentiendi*). (Lill jt. 2004: 262-263)

1.1.2. Relatiivsõnad

Kõige levinumat relatiivpronoomeni *qui/quaе/quod* ('kes, mis') kasutatakse nii iseseisvalt ehk nimisõnalises kasutuses kui ka omadussõnaliselt. Relatiivpronoomeni nimisõnalise kasutuse näiteks võib tuua Pl. *Per.* 762: *Nam improbus est homo qui beneficium scit accipere et reddere nescit*³, kus relatiivpronoomen *qui* laiendab pealause põhisõna *homo*. Relatiivpronoomeni omadussõnalise kasutuse näiteks on Pl. *Mer.* 978: *Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo*⁴, kus relatiivpronoomen *quibus* täiendab sõna *dictis*. (Pinkster 2012: 377-378)

Harm Pinkster (2012: 378-379) on sõnastiku „Oxford Latin Dictionary“ abil kokku pannud põhjaliku nimekirja kõige rohkem kasutatud ladina relatiivsõnadest, mille annan edasi ka siin. Esimeseks kategooriaks on nimisõnalised ja omadussõnalised relatiivsõnad: *qui* ('kes'), *quisque* ('kes tahes') ja *quisquis* ('kes iganes'). Teiseks kategooriaks on relatiivadjektiivid: *qualis* ('milline'), *quantus* ('kui suur; kui väike'), *quantulus* ('kui väike') ja *quot* ('kui palju'). Kolmandaks kategooriaks on relatiivadverbid: *cum/quom* ('kui'), *cur/quor* ('mille tõttu'), *qua* ('kustkaudu'), *qualiter* ('kuidas; nii nagu'), *quam* ('millisel määral; kuivõrd'), *quamdiu* ('nii kaua kui'), *quamobrem* ('mille tõttu'), *quando* ('mis ajal'), *quandoque* ('mis ajal tahes'), *quanto* ('kui palju; kuivõrd'), *quantopere* ('millisel määral'), *quantum* ('kui palju'), *quapropter* ('mispärast'), *quare* ('mispärast'), *quemadmodum* ('kuidas; mismoodi'), *quo* ('kuhu'), *quomodo* ('mis viisil'), *quotiens* ('kui tihti'), *quotiensque* ('nii sageli kui tahes'), *ubi* ('kus'), *unde* ('kustkohast'), *ut* ('kuidas; nagu') ja sellest moodustatud liitsõnad, nagu *sicut* ('nii kui; nagu').

Kuna relatiivlauses on nimisõna, eriti põhisõna kohal relatiivsõna, on sellel erinevad vormid, see tähendab sugu, kääne ja arv. Relatiivsõnad, välja arvatud relatiivadverbid, ühilduvad oma soolt ja arvult põhisõnaga, millele need viitavad. Relatiivsõna käände

³ „Sest häbitu on inimene, kes oskab teenet vastu võtta, kuid seda osutada ei oska.“

⁴ „Las me mõlemad koormame teda sõnadega, mida ta väärrib.“

määrab aga see, milline roll sellel relatiivlauses on. Näiteks lauses *Vir, qui cervum vidit, in hac insula habitabat*⁵ laiendab relatiivlause *qui cervum vidit* pealause põhiseõna *vir*, mis on meessoõ ainsuses, seega on ka sellele viitav relatiivpronoomen meessoõ ainsuses. Relatiivpronoomen *qui* on verbi *vidit* subjektiks, seega on see nominatiivi käändes. (Mondon 2015: 142)

1.1.3. Relatiivlausetõ tüübid ja liigitamine

Relatiivlauseid jaotatakse üldiselt kaheks selle järgi, kuidas relatiivlause ja tema põhi omavahel suhestuvad. Nendeks on restriktiivsed ehk piiritlevad relatiivlauseid, mis piiravad pealause põhiseõnaga väljendatut, ning mitterestriktiivsed ehk täpsustavad ehk lisavad relatiivlauseid, mis kõigest kirjeldavad või täpsustavad juba piiritletud infot. (Erelt 2017: 740)

Harm Pinkster (2012: 379) jaotab ladina relatiivlauseid kahte rühma: adnominaalsed ehk täiendavad ja autonoomsed relatiivlauseid. Samuti on ta arvutanud välja nende kahe tüübi suhtelised esinemissagedused ladina kirjanduses. Caesari tekstidest on ta statistika välja toonud teose „*Commentarii de bello civili*“ („Kommentaariid kodusõjast“) kohta, kus autonoomsete relatiivlausetõ suhteline osakaal on 22% ning adnominaalsete relatiivlausetõ suhteline osakaal 60%, millest restriktiivseid 16%. Restriktiivseid lauseid on kodusõja kommentaaride seas kokku 42%. (Pinkster 2012: 381)

Adnominaalne relatiivlause funktsioneerib nimiseõnafraasi tasemel, näiteks Pl. *As. 616 O Libane, uti miser est homo qui amat*⁶ ning Pl. *St. 274-5 Mercurius, Iovis qui nuntius perhibetur, numquam aeque patri / suo nuntium lepidum attulit ...*⁷. Esimeses näitelauseis laiendab relatiivlause *qui amat* põhiseõna *homo* ning relatiivpronoomen *qui* on samaosutuslik põhiseõnaga *homo*. Esimese näitelause puhul on relatiivlause restriktiivne ja välispõhjaline, see tähendab, et põhiseõna asub pealauseis ehk relatiivlausest väljaspool. Teises näitelauseis on relatiivpronoomen *qui* samaosutuslik põhiseõnaga *Mercurius*. See

⁵ „Mees, kes hirve nägi, elas sellel saarel.“

⁶ „Oo Libanus, kui õnnetu on inimene, kes armastab.“

⁷ „Mercurius, keda nimetatakse Jupiteri käskjalaks, ei toonud kunagi oma isale nii meeldivat teadet ...“

relatiivlause on samuti välispõhjaline, kuid oma olemuselt mitterestriktiivne, mis tähendab, et see annab pealausele vaid lisainformatsiooni. (Pinkster 2012: 379)

Autonoomne relatiivlause funktsioneerib osalause või lause tasemel, see tähendab, et see on tervikuna pealause verbi subjektiks. Näiteks on Pinkster toonud Pl. *Cur.* 142 *Edepol qui amat, si eget, misera adfcitur, <ere>, aerumna*⁸, kus relatiivlause *qui amat* on pealause verbi *adfcitur* subjektiks, ning Pl. *Cur.* 380-1 *Qui homo mature quaesivit pecuniam, / nisi eam mature parsit, mature esurit*⁹, kus relatiivlause *qui homo mature quaesivit pecuniam* on pealause verbi *esurit* subjektiks. Teise näitelause puhul on tegemist sisepõhjalise relatiivlausega, see tähendab, et põhisõna (*homo*) asub relatiivlause sees, mitte pealauses. (Pinkster 2012: 380)

Pinkster (2012: 389-390) kirjeldab eraldi ka relatiivsidendusega algavaid lauseid ehk juhtumeid, kus iseseisvate lausete ühendamiseks kasutatakse relatiivsõna. Selliste lausete esimeseks näiteks toob ta Pl. *Am.* 1029-1030: *Verbero, etiam quis ego sim me rogitas, ulmorum Acheruns? / Quem pol ego hodie ob istaec dicta faciam ferventem flagris*¹⁰, kus relatiivpronoomen *quem* viitab ainsuse teisele isikule ('sina') ehk verbi *rogitas* subjektile eelnevas lauses. Teiseks näiteks toob ta *Caes. Civ.* 1.40.3-4: ... *subito vi ventorum et aquae magnitudine pons est interruptus et reliqua multitudo equitum interclusa. Quo cognito a Petreio et Afranio ...*¹¹, kus relatiivväljend *quo cognito* on samaosutuslik kogu eelneva lausega. Relatiivsõna kasutamine kahe iseseisva lause ühendamiseks oli Plautusel haruldane, kuid Terentiusel esines seda juba rohkem ning klassikaliseks perioodiks oli selle kasutamine juba täiesti välja arenenud (Gildersleeve 1903: 394). Relatiivsidendusega algavad lauseid uurin ka antud magistritöös, kuna osad põhisõna kordused ei esine otseselt pealausega seotud relatiivlause, vaid järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga (relatiivpronoomen koos korduva põhisõnaga pealausest).

⁸ „Polluxi nimel, kes armastab [= armastaja], on vaevatud õnnetust hädast, kui ta on puuduses, isand.“

⁹ „Inimene, kes on kiiresti varanduse saanud, nälgib kiiresti, kui ta seda kiiresti säästma ei hakka.“

¹⁰ „Võllaroog, kas sa isegi küsid minult, kes ma olen, sa jalakate allilm? **Sind** ma nende öeldud sõnade tõttu täna, Polluxi nimel, teen piitsaga kuumaks.“

¹¹ „... järsku murdis sild tuulte jõu ja suurvee tõttu ning suur osa mahajäänud ratsaväest jäi äralõigatuks. Kui Petreius ja Afranius **sellest** teada said ...“

1.2. Põhisõna kordus relatiivlauses

Põhisõna võib vahel esineda nii pea- kui relatiivlauses, mille tulemusena on relatiivlauses nii sise- kui välispõhjaline, näiteks *Caes. Gal. 1.6.1: Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent*¹², kus põhisõna on pealauses vormis *itinera* ning relatiivlauses koos ühilduva relatiivpronoomeniga vormis *quibus itineribus*. Kuna ma vaatlen antud magistritöös just selliseid kordusi, kus pealauses on põhisõna käändes X ning relatiivlauses on relatiivsõna koos põhisõnaga käändes X/Y, annan lühikese ülevaate kordusvõtte varasemast uuritusest. Samuti tulevad uurimise alla sellised iseseisvad laused, mis algavad relatiivfraasiga, kuid on pealausega siiski tugevalt seotud ja sellele kohe järgnevad.

Peamiselt on põhisõna kordust relatiivlauses peetud omaseks bürokraatlikule (nii näiteks Gildersleeve 1903: 396, Gotoff 1993: 113 ja Albrecht 2003: 100, 140) ning õiguskeelele (nii näiteks Schmitz 1859: 26, Gildersleeve 1903: 396, Fantham 2009: 151 ja Powell 2011: 470), meenutades tekste vanaladina perioodist, kui kõnekeel ja kirjakeel olid teineteisele lähemal ja kirjakeeles peeti selgust tähtsamaks kui lühidust (Albrecht 2003: 100).

Mainitud kategooriatesse Caesari kommentaarid küll hästi ja täielikult ei sobitu, ehkki nendes esineb nii bürokraatliku kui õiguskeele elemente.

Funktsiooni poolest on põhisõna kordust relatiivlauses peetud kas üleliigseks või hoopis tingituks ülima täpsuse vajadusest. Näiteks Alfred Day (1844: 12) pidas põhisõna kordamist relatiivlauses üleliigseks ning mitte väga tavaliseks, kuid siiski kergesti mõistetavaks. Ka tema oli märganud selle võtte rohkust Caesari teostes ning arvas, et see sobib ajalooliste detailide täpseks edasiandmiseks hästi. Richard Bathurst Greenlaw (1839: 138) põhjendas põhisõna kordust relatiivlauses mitmetähenduslikkuse ja kaheldavuse eemaldamisega lausetes, kus pealauses on näiteks kaks nimisõna, millega relatiivsõna võiks teoreetiliselt ühilduda. Eriti mõistetav on tema arvates see kordusvõtte siis, kui pealause nimisõna, mida ei taheta laiendada, on asukoha poolest relatiivlausele

¹² „Kokku oli kaks **teed**, **milliseid teid** mööda oli neil võimalik kodumaalt lahkuda.“

lähemal kui see nimisõna, mida tahetakse laiendada. Jonathan G. F. Powelli (2011: 470) arvates pole see kordusvõte küll eksklusiivselt õiguskeele omadus, kuid on siiski juriidilises kontekstis sage, kuna selles on vaja olla väga täpne ja sõnaselge ning kõrvaldada kõik võimalikud mitmetähenduslikkused.

Oma töö analüütilises osas uurin põhisõna kordust ka sellest küljest ning püüan tuvastada, kui suur osa leitud kordustest võib olla sisu või tähenduse edasiandmisel funktsionaalselt üleliigne ning kui suur osa pigem vajalik.

1.3. Kordus kui figuur

Selles alapeatükis annan ülevaate korduseid sisaldavatest retoorilistest figuuridest. Kategoriseerimises ja definitsioonides toetun Richard A. Lanhami käsitlusele „A Handlist of Rhetorical Terms” (1991). Neidsamu termineid kasutavad teised autorid hoopis teistes tähendustes ning vaid vähesed ühtivad definitsioonide poolest. Erinevate autorite süsteemide ühitamisel ja kombineerimisel tekkiks veel suurem segadus ning selle tõttu jääb ühe süsteemi juurde, kuigi tuleb meeles pidada, et kindlasti on mõned kordusvõtted siit loetelust puudu või on defineeritud viisil, mis pole lugejale tuttav. Terminite segaduse tõttu toon kõigile kirjeldatud figuuridele näiteid ladina kirjandusest (eelistatult proosast, kuid vajadusel ka draamast ja lüürikast) ning võimalusel Caesari teostest. Kus võimalik, kasutan eesti keeles kasutatavaid termineid. Terminid, mille puhul ma pole suutnud tuvastada kasutust eesti erialakirjanduses, esitan tsitaatsõnadena kaldkirjas, kuid osadele (märgistatud tärniga) olen olemasolevate paralleelide abil loonud ise eestikeelsed vasted.

Richard A. Lanham (1991: 189-191) jaotab kordusvõtted kolme laiemasse rühma: 1) tähe-, silbi- ja kõlakordused, mille alla kuuluvad alliteratsioon, assonants, konsonants, homioptoton, homiopteleuton, *paroemion* ning *paromoiosis*; 2) sõnakordused, mille alla kuuluvad annominatsioon, anadiploos, anafoor, antistaas, konduplikatsioon* (*conduplicatio*), diakoop* (*diacope*), diafoor, epanalepsis, epitseuksis, palilooogia, *ploke* (või *ploce*), polüptooton (või polüptoton), polüsündeton ning sümplokk; 3) (osa)lause-, fraasi- ja ideekordused, mille alla kuuluvad epifoor (antistroofi* ehk *antistrophe*)¹³, *commoratio*, *disjunctio*, epanodos, *epimone*, *exergasia*, homioloogia* (*homiologia*), hüpotseuksis* (*hypozeuxis*), isokoolon, palilooogia, pleonasm, *schesis onomaton*, sünonüümia ja tautoloogia.

Järgnevalt defineerin koos näidetega nende hulgast ainult sellised kordusvõtted, mis on antud magistritöö kontekstis relevantseks, see tähendab, et jätan välja tähe-, silbi- ja

¹³ Kordusvõtete kirjelduse juures kasutan antistroofi jaoks terminit 'epifoor', kuna sellest tuleb välja vastandus anafooriga ning ei tekki segadust antistroofi tähenduses, kuna seda kasutatakse eesti keeles peamiselt koorilüürikas, tähistades vastustroofi.

kõlakordused ning kordusvõtted, milles puudub nii-öelda visuaalselt markeeritud kordus (näiteks sünonüümia, *commoratio* või muu ideekordus).

Anadiploos ehk **duplikatsioon**, **palilooogia** või **reduplikatsioon** on rea, värsi või (osa)lause viimase sõna kordamine järgmise alguses (Lanham 1991: 10). Rooma lüürikast saab näite tuua Catulluselt (63.59-60): *Patria, bonis, amicis, genitoribus abero?* / **Abero foro, palaestra, stadio et gyminasiis?**¹⁴ (Wills 1996: 395), kus kordub verb *abero*. Näidet Caesarilt vaata altpoolt polüptootoni seletuse juurest.

Anafoor ehk **epanafoor**, **epembasis**, **iteratsioon**, **relatio** või **repetitio** on sama sõna kordamine järjestikuste (osa)lausete või värsside alguses (Lanham 1991: 11). Caesarilt saab anafoori näideteks tuua *Gal.* 1.31.6, kus kordub sõna *omnem*: ... **omnem nobilitatem, omnem senatum, omnem equitatum amisisse**¹⁵ ning *Gal.* 7.33.3 ... **alio loco, alio tempore** ...¹⁶, kus kordub sõna *alio*.

Antistaas ehk **contentio** või **refractio** on sõna kordamine erinevas või isegi vastupidises tähenduses (Lanham 1991: 16). Rooma luulest saab näite tuua Lucretiuselt (3.364): *lumina luminibus quia nobis praepediuntur*¹⁷, kus sõnal *lumina* on kaks erinevat tähendust ('valgus' ja 'silmad') (Wills 1996: 470). Ka **ploke** ehk **conexio**, **copulatio**, **diafoor**, **epaanodos** või **traductio** on sõna või nime kordamine uues tähenduses, kuid pärast vahepealset sõna või vahepealseid sõnu (Lanham 1991: 116). Selle näiteks saab tuua Caesarilt lause *Gal.* 1.16.3: *Eo autem frumento, quod flumine Arari navibus subvexerat, propterea uti minus poterat, quod iter ab Arari Helvetii averterant, a quibus discedere nolebat*¹⁸, kus sõna *quod* esineb nii relatiivpronoomeni ('mis') kui sidesõnana ('kuna').

Diakoop on sõna kordamine pärast ühte või mitut vahepealset sõna (Lanham 1991: 50). Ladina lüürikast saab näite tuua taas Catulluselt (64.132-133): *sicine me patriis avectam,*

¹⁴ „Kas isamaast, hüvedest, sõpradest, vanematest **saan kaugel olema? Kas saan kaugel olema** foorumist, palestrast, staadiumist ja gümnaasiumist?“

¹⁵ „... **kogu** ülikute seisus, **kogu** senaatorite seisus, **kogu** ratsanike seisus saadeti ära.“

¹⁶ „... **teises** kohas, **teisel** ajal ... “

¹⁷ „sest **silmi** meil segatakse **valgusallikate** poolt“

¹⁸ „Aga seda vilja, **mille** ta laevadel mööda Arari jõge oli kohale toonud, sai sellepärast vähe kasutada, **et** helveedid, kellest ta ei tahtnud eemalduda, olid Arari juurest teelt ära pööranud.“

*perfide, ab aris, perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?*¹⁹ (Wills 1996: 438), kus kordub sõna *perfide*.

Epanalepsis ehk **epanadiploos** või *repetitio* on sõna või fraasi kordamine nii (osa)lause alguses kui lõpus (Lanham 1991: 66-67). Rooma eepikast saab näite tuua Vergiliuse eeposest „Aeneis“ (1.750): *multa super Priamo rogicans, super Hectore multa*²⁰ (Wills 1996: 427), kus kordub sõna *multa*. Ajalooproosast saab näite tuua Liviuselt (40.11.7): *cupit regnum, et quidem scelerate cupit ...*²¹ (Kroon 2011: 186), kus kordub verb *cupit*.

Epifoor ehk **antistroof**, *conversio, conversum* või **epistroof** on lõpusõna või -sõnade kordamine mitmes järjestikuses (osa)lauses või värsis (Lanham 1991: 16). Rooma lüürikast saab näite tuua Catulluselt (49.5-6): *agit pessimus omnium poeta, / tanto pessimus omnium poeta*²² (Wills 1996: 420).

Epimone ehk *perseverantia* on fraasi või küsimuse pidev kordamine (Lanham 1991: 68). Näite saab tuua Vergiliuse eeposest „Aeneis“ (6.51-52), milles on korduvaks elemendiks küsimusena esinev verb *cessas*: ..., *Cessas in vota precesque, / Tros” ait „Aenea? Cessas? ...*²³ (Wills 1996: 104).

Epitseuksis ehk **geminatsioon**, **palilooogia** või *iteratio* on sõna tunderõhuline kordamine ilma vahepealsete sõnadeta (Lanham 1991: 70, 106). Rooma eepikast saab näite tuua Vergiliuselt (*Ecl.* 2.69) ning selles kohas kordub nimi *Corydon*: *A, Corydon, Corydon, quae te dementia cepit!*²⁴ (Wills 1996: 53).

Konduplikatsioon on sõna või sõnade kordamine järjestikustes (osa)lausetes täiendamise, võimendamise ja rõhutamise eesmärgil või emotsionaalsuse väljendamiseks (Lanham 1991: 39). Rooma lüürikast saab jällegi näite tuua Catulluselt (17.14-15): *cui*

¹⁹ „Kas sa nii siis, **reetur**, mind isade altaritelt äravõetut, **reetur**, rannale maha jätnuna lahkud, Theseus?“

²⁰ „**palju asju** Priamose kohta küsides, Hektori kohta **palju asju**.“

²¹ „**Ta ihaldab** kuningavõimu ja koguni kuritegelikult **ihaldab** ...“

²² „[tervisi] saadab **kõikidest halvim poeet**, nii väga **kõikidest halvim poeet**.“

²³ „,... **Kas viivitat** töotuste ja palvetega, troojalane,“ küsis ta, „Aeneas? **Kas viivitat?** ...“

²⁴ „Ah, **Corydon, Corydon**, milline hullumeelsus on sind haaranud!“

*cum sit viridissimo nupta flore puella, / et puella tenellulo delicatior haedo*²⁵, kus kordub sõna *puella*.

Polüptooton ehk **annominatsioon**, **paregmenon** või **traductio** on samatüveliste sõnade kordamine erinevates vormides (Lanham 1991: 117). Caesarilt saab polüptootoni näideteks tuua *Gal.* 1.14.2, kus kordub tegusõna *timeo* (ning polüsündetonina sidesõna *neque*): ... *quod neque commissum a se intellexeret, quare timeret, neque sine causa timendum putaret*²⁶, ning *Civ.* 1.28.5, mis näitlikustab verbi *reprehendo* eri vormide kordumisega nii polüptootonit kui anadiploosi: ... *scaphis lintribusque reprehendunt, reprehensas excipiunt*²⁷.

Polüsündeton on sidesõna rohke kasutamine (osa)lausete vahel (Lanham 1991: 117). Korduse alla liigitub see siis, kui (osa)lausete vahel kordub sama sidesõna. Caesarilt saab näiteks tuua *Civ.* 3.72.4, kus kordub sidesõna *vel* ('kas ... või'): *Non denique communis belli casus recordabantur, quam parvulae saepe causae vel falsae suspicionis vel terroris repentini vel obiectae religionis magna detrimenta intulissent, quotiens vel ducis vitio vel culpa tribuni in exercitu esset offensum.*²⁸

Sümplokk ehk **complexio**, **comprehensio**, **conexum** või **koinotes** on ühe sõna või fraasi ning teise sõna või fraasi kordamine järjestikuste (osa)lausete, lõikude või värsside alguses ja lõpus. Nii on see kombinatsioon anafoorist ja epifoorist. (Lanham 1991: 146) Rooma lüürikast saab näite tuua taas Catulluselt (3.3-4): *passer mortuus est meae puellae, / passer, deliciae meae puellae*²⁹, kus korduvaks elemendiks on *passer ... meae puellae*.

²⁵ „Ehkki tal on naiseks haljas õitseas **neiu** ja **neiu** on hapram kõige õrnemast sikukesest.“

²⁶ „... kuna ta ei mõistnud, et tema poolt oleks toime pandud midagi, mille tõttu **peaks kartma**, ja ei arvanud, et ilma põhjusega **peaks kartma**.“

²⁷ „... paatide ja lootsikutega **püüavad nad kinni, kinnipüütud** võtavad endale.“

²⁸ „Viimaks, neil ei olnud meeles sõja tavalised olukorrad: kuidas sageli väikeste asjade, **kas** vale kahtluse **või** ootamatu ehmatuse **või** ettetulnud kahtluse tõttu on tekkinud suured kaotused, kui tihti **kas** juhi vea **või** leegioniülema eksimuse pärast on sõjaväes kannatatud.“

²⁹ „**Minu neiu varblane** on surnud, / **varblane, minu neiu** lemmik.“

2. Põhisõna kordused: analüüs

Magistritöö selles osas analüüsin kõiki Gaius Julius Caesari kommentaaridest („Kommentaarid Gallia sõjast“ ja „Kommentaarid kodusõjast“) leitud põhisõna kordusi.

Põhisõna korduseid sisaldavate lausete otsimisel oli tingimuseks see, et pealause põhisõna kordub relatiivlauses või pealausele järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses koos vastava relatiivpronoomeniga³⁰ (põhisõna pealauses käändes X ning relatiivlauses või järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses relatiivpronoomen koos korduva põhisõnaga käändes X/Y). Pealause ja relatiivlause või relatiivfraasiga algava lause põhisõnad peavad ühilduma soos (seetõttu ei sobi näiteks juhud, kus sõna *dies* esineb pealuses meessoos ning relatiivlauses naissoos) ja arvus.

Kõigi leitud põhisõna korduste kirjeldused asuvad töö lõpus olevas lisas: „Lisa 1: korpuse kirjeldus“. Põhisõna kordused olen jaganud kaheks tüübiks. Esimeseks tüübiks on põhisõna kordus relatiivlauses, see tähendab lausesiseselt „Teubneri“ väljaannete interpunktsiooni järgi. Teiseks tüübiks on põhisõna kordus pealausele järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga. Leitud põhisõna kordusega koos olen lisas 1 asuvas tabelis välja toonud lause või laused, kus see asub, omapoolsed tõlked, täpsed kohaviited „Teubneri“ väljaannete järgi ning konteksti märksõnad. Lisaks nendele olen ära määranud põhisõna käände nii pealuses kui relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses, põhisõna käände funktsiooni relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses, relatiivlause verbi ning relatiivlause tüübi. Vajadusel olen lisanud ka kommentaari, näiteks juhtudel, kus „Teubneri“ ja „Loebi“ väljaannetes esines suuremaid erinevusi interpunktsioonis.

Lisas 1 välja toodud andmete põhjal analüüsin selles peatükis korratud põhisõnu nii arvuliselt kui semantiliselt. Esimeses alapeatükis uurin korduste arvu ja jagunemist nii Gallia kui kodusõja kommentaaride eri raamatute vahel. Korratud põhisõnad esitan teises alapeatükis vastavalt kasutamissagedusele ning teen üldistused selle kohta, milliseid sõnu kõige rohkem korratud on. Kolmandas alapeatükis jaotan need põhisõnad eri

³⁰ Teiste relatiivsõnadega seda kordusvõtet tekstides ei esinenud.

semantilistesse gruppidesse, et leida tõestus sissejuhatuses esitatud teisele hüpoteesile. Neljandas alapeatükis tuvastan, millistes kontekstides põhisõna kordust kõige enam esineb, et leida tõestus sissejuhatuses tutvustatud esimesele hüpoteesile. Viiendas alapeatükis uurin korratud põhisõnade käändeid nii pea- kui relatiivlauses statistiliselt ning kuuendas alapeatükis nende käänete kombinatsioonide esinemise sagedust. Seitsmendas alapeatükis püüan tuvastada selle, kas leitud põhisõna kordused on sisu või tähenduse edasiandmisel funktsionaalselt pigem üleliigsed või pigem vajalikud. Kaheksandas alapeatükis teen kokkuvõtte sellest, millistes relatiivlauset tüüpides põhisõna kordused esinesid. Üheksandas alapeatükis uurin aga tervikuna lõikusid, kus põhisõna kordused esinesid, ning otsin neist ka teisi kordusvõtteid, et leida tõestus sissejuhatuses nimetatud kolmandale hüpoteesile. Kümnendas alapeatükis räägin lühidalt probleemidest, mis seostuvad interpunktsiooniga ning selle erinevusega väljaannete vahel. Viimases ehk üheteistkümnendas alapeatükis kirjeldan lühidalt põhisõna korduse piiripealseid juhtumeid, mis põhianalüüsist välja jäid.

2.1. Korduste arv ja jagunemine

Järgnevas tabelis toon välja kõigi leitud põhisõna korduste esinemise raamatute kaupa.

Tabel 1. Põhisõna korduste esinemine raamatute kaupa.

Raamat	Põhisõna kordus relatiivlauses	Põhisõna kordus järgnevas lauses	Kokku
<i>Gal. 1</i>	6	2	8
<i>Gal. 2</i>	1	1	2
<i>Gal. 3</i>	0	2	2
<i>Gal. 4</i>	3	0	3
<i>Gal. 5</i>	3	3	6
<i>Gal. 6</i>	1	1	2
<i>Gal. 7</i>	1	2	3
<i>Civ. 1</i>	0	1	1
<i>Civ. 2</i>	3	3	6
<i>Civ. 3</i>	1	2	3
Kokku	19	17	36

Põhisõna kordust esines Caesari teostes kokku 36 korral, neist 26 korral teoses „Kommentaaris Gallia sõja kohta” ning kümnel korral teoses „Kommentaaris kodusõja kohta”. Relatiivlauses leidis põhisõna kordust 19 korral 36-st, järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses aga 17 korral ehk mõlemat tüüpi põhisõna kordust leidis peaaegu et võrdselt.

Ilmneb, et kõige rohkem esines põhisõna kordust Gallia sõja esimeses raamatus (kokku kaheksal korral). See kordusvõte ei puudunud küll ühestki Gallia sõja ega kodusõja raamatust, kuid tuli vaid ühel korral ette kodusõja kommentaaride esimeses raamatus, kus põhisõna kordub järgnevas lauses („Teubneri“ väljaande interpunktsiooni järgi, „Loebi“ väljaandes (2016) on selles kohas üks lause). Põhisõna kordamine küll väheneb pärast Gallia sõja esimest raamatut, kuid mitte sujuvalt, näiteks Gallia sõja viiendas raamatus ning kodusõja teises raamatus esines see kuuel korral, samas kui teistes raamatutes on põhisõna korratud paaril korral.

2.2. Korratud põhisõnad

Allpool asuvas tabelis toon välja kõik korratud põhisõnad ning nende esinemise arvu. Kordused esitan langevas ning seejärel tähestikulises järjekorras.

Tabel 2. Korratud põhisõnade esinemiste arv.

Korratud põhisõna	Korduste arv
<i>locus</i> (m.; 'koht')	4
<i>res</i> ³¹ (f.; 'asi; tegevus; sündmus', <i>res frumentaria</i> 'teraviljavarud')	4
<i>dies</i> (m.; 'päev')	2
<i>litterae</i> (f. pl.; 'kiri')	2
<i>portus</i> (m.; 'sadam')	2
<i>proelium</i> (n.; 'lahing')	2
<i>castellum</i> (n.; 'kindlus')	1
<i>castra</i> (n. pl.; 'laager')	1
<i>civitas</i> (f.; 'rahvas')	1
<i>clamor</i> (m.; 'kisa')	1
<i>collis</i> (m.; 'küngas')	1
<i>consilium</i> (n.; 'nõupidamine')	1
<i>dies</i> (f.; 'kuupäev')	1
<i>flumen</i> (n.; 'jõgi')	1
<i>insula</i> (f.; 'saar')	1
<i>iter</i> (n.; 'tee')	1
<i>lex</i> (f.; 'seadus')	1
<i>musculus</i> (m.; 'kaitsekatus')	1
<i>navis</i> (f. 'laev')	1
<i>opinio</i> (f.; 'kuuldus')	1
<i>oppidum</i> (n.; 'linn')	1
<i>pars</i> (f.; 'pool')	1
<i>ratio</i> (f.; 'toimimisviis')	1
<i>silva</i> (f.; 'mets')	1
<i>tabula</i> (f.; 'tahvel')	1
<i>timor</i> (m.; 'hirm')	1

Ilmneb, et rohkem kui ühel juhul kordas Caesar järgmisi sõnu: neljal korral sõna *locus* ja sõna *res* ning kahel korral sõnu *dies* (meessugu), *litterae*, *portus* ja *proelium*. Ülejäänud

³¹ Kaasa arvatud juhud, kus sõnale annab põhitähenduse tema lisand, siin näiteks *res frumentaria*.

20 sõna on korratud vaid ühel juhul. Kõige enam on korratud põhisõnad naissoost (16 korral 36-st), seejärel meesoost (12 korral) ning kesksõost sõnad korduvad kaheksal korral.

Viiel korral esines pealauses põhisõna koos ühilduva demonstratiivpronoomeniga (*is, ea, id*; 'see'): *Gal. 1.49.1 (eum locum)*, *Gal. 4.7.1 (ea loca)*, *Gal. 4.19.4 (iis rebus)*, *Gal. 4.32.1 (ea parte)* ning *Civ. 1.26.3-4 (eius rei)*. Põhjust, miks Caesar pidas vajalikuks lisaks põhisõna kordusele täpsustada ka pealauses asuvat põhisõna veel demonstratiivpronoomeniga, ei saa kahjuks täie kindlusega tuvastada, eriti kuna kordused leidsid aset erinevates kontekstides.

Lauseid uurides oli huvitavaks leiuks see, et kui relatiivlause või relatiivfraasiga algavas lauses esines eessõnakonstruktsioon (kokku 12 korral), siis oli 11 korral relatiivpronoomen oma põhisõnast eessõnaga lahutatud, see tähendab, et Caesar on kasutanud hüperbatoni võtet: *Gal. 1.29.1 (quibus in tabulis)*, *Gal. 1.49.1 (quo in loco)*, *Gal. 3.3.1-3 (quo in consilio)*, *Gal. 4.7.1 (quibus in locis)*, *Gal. 4.32.1 (quam in partem)*, *Gal. 5.2.3. (quo ex portu)*, *Gal. 5.12.1-2 (quibus orti ex civitatibus)*, *Gal. 6.35.1 (quem ad diem)*, *Gal. 7.69.7 (quibus in castellis)*, *Gal. 7.12.2-3 (quo ex oppido)* ning *Civ. 2.40.3-2.41.1 (quibus ex locis)*. Põhisõna ja relatiivpronoomen polnud üksteisest eessõnaga lahutatud ainult ühel korral (*Gal. 5.13.3: de quibus insulis*). Relatiivpronoomen on oma põhisõnast lahutatud veel ühel korral: *Gal. 3.28.3 (ad quarum initium silvarum)*, kus on näha kahekordset hüperbatoni – eessõna ja nimisõna lahutamine (*ad ... initium*) ning relatiivpronoomeni ja põhisõna lahutamine (*quarum ... silvarum*).

2.3. Korratud põhisõnade semantilised grupid

Eelmises alapeatükis väljatoodud sõnad saab jaotada erinevatesse semantilistesse gruppidesse. Enda jaotuses olen peamiselt tuginenud veebilehel „Dickinson College Commentaries“ Christopher Francese (2014) poolt esitatud ladina keele põhisõnavara nimekirjale, milles suur osa neid sõnu koos etteantud semantiliste gruppidega ka olemas olid. Siiski olen mõned korratud põhisõnad arvanud teistsuguse semantilise grupi hulka kui mainitud veebilehel, kuna vahel muutis sõna tähendust kontekst või lisatud täiend. Samuti olen mõned veebilehel esinenud semantilised grupid liitnud üheks, näiteks grupi „Geograafia ja loodus“ alla said sõnad mitmest väiksemast grupist. Sellest tulenevalt jagunevad korratud põhisõnad 12 semantilisse gruppi. Grupid esitan langevas ja seejärel tähestikulises järjekorras selle järgi, mitu korda Caesar nende sõnu kordas:

Tabel 3. Korratud põhisõnade semantilised grupid.

Semantiline grupp	Korratud sõna	Korduste arv
Geograafia ja loodus		8
	<i>locus</i> (m.; 'koht')	4
	<i>collis</i> (m.; 'küngas')	1
	<i>flumen</i> (n.; 'jõgi')	1
	<i>insula</i> (f.; 'saar')	1
	<i>silva</i> (f.; 'mets')	1
Militaarsõnavara		7
	<i>proelium</i> (n.; 'lahing')	2
	<i>castellum</i> (n.; 'kindlus')	1
	<i>castra</i> (n. pl.; 'laager')	1
	<i>consilium</i> (n.; 'nõupidamine')	1
	<i>musculus</i> (m.; 'kaitsekatus')	1
	<i>navis</i> ³² (f.; 'laev')	1
Linn		4
	<i>portus</i> (m.; 'sadam')	2
	<i>civitas</i> (f.; 'rahvas')	1
	<i>oppidum</i> (n.; 'linn')	1
Ajaühikud		3
	<i>dies</i> (m.; 'päev')	2
	<i>dies</i> (f.; 'kuupäev')	1

³² Sõna *navis* esines pealauses koos täiendiga *longis*, muutes tähenduse seetõttu militaarseks ('sõjalaevad').

Elu ja olemine		3
	<i>res</i> (f.; 'asi; tegevus; sündmus')	3
Kirjutamine ja luule		3
	<i>litterae</i> (f. pl.; 'kiri')	2
	<i>tabula</i> (f.; 'tahvel')	1
Kõne ja retoorika		2
	<i>clamor</i> (m.; 'kisa')	1
	<i>opinio</i> (f.; 'kuuldus')	1
Reisimine ja liikumine		2
	<i>iter</i> (n.; 'tee')	1
	<i>pars</i> (f.; 'suund')	1
Emotsioonid		1
	<i>timor</i> (m.; 'hirm')	1
Haridus ja teadmised		1
	<i>ratio</i> (f.; 'toimimisviis')	1
Toit		1
	<i>res frumentaria</i> ³³ (f.; 'teraviljavarud')	1
Õigus		1
	<i>lex</i> (f.; 'seadus')	1

Andmetest ilmneb, et kõige rohkem on Caesar korranud põhisõnu, mis kuuluvad geograafia ja looduse sõnavara (esindatud kaheksal korral), militaarsõnavara (esindatud seitsmel korral) ning linnasõnavara hulka (esindatud neljal korral). Kolmel korral on korratud põhisõnad ajaühikuid, elu ja olemist ning kirjutamist ja luulet puudutava sõnavara hulgas. Kahel korral on korratud põhisõnad kõne ja retoorika ning reisimise ja liikumise sõnavara hulgas. Ühel korral kuulub korratud põhisõna emotsioonide, hariduse ja teadmiste, toidu ning õigussõnavara hulka.

Näha on seda, et alati ei ühtinud korratava põhisõna semantiline grupp lause kontekstiga. Oodatust vähem esines korratud põhisõna reisimise ja liikumisega seotud sõnavara hulgas ning oodatust rohkem linnasõnavara hulgas, kuid nii geograafia ja looduse kui militaarsõnavara hulka kuulus korratud põhisõna ootuspäraselt tihti. Seega sai töö sissejuhatuses nimetatud teine hüpotees osaliselt tõestatud.

³³ Semantilistesse gruppidesse jagamisel on täiendilt tähenduse saav *res* eraldi grupis.

2.4. Kontekstid, milles põhisõna kordused esinevad

Jaotasin kontekstid, milles põhisõna kordused esinevad, tinglikult üheksasse gruppi: keskkonna- ja looduskirjeldus, teekonna kirjeldus, sõjategevuse kirjeldus (nii kitsamas kui laiemas mõttes, sealhulgas näiteks läbirääkimised ja tagajärjed), olukorra kirjeldus, plaanide kirjeldus, dokumentide kirjeldus, hõimu või rahva kirjeldus, militaararhitektuuri kirjeldus ning isiku või tema omaduste kirjeldus. Kindlasti saab neid teistmoodi rühmitada, nii laiemalt kui kitsamalt, kuid antud magistritöö jaoks tunduvad need piisavad.

Lausete konteksti määramine osutus nii mitmelgi juhul oodatust raskemaks, kuna eri kohtadele keskendudes võib ka konteksti täiesti erinevalt määrata. Lõpuks pidin otsustama, et kui lause või laused, kus põhisõna kordus esineb, on pikk või liigitub tervikuna rohkem kui ühe konteksti alla, siis olen neist valinud selle, mis on kordusele endale lähim.

Töö sissejuhatuses nimetatud esimese hüpoteesi kohaselt ootas, et kõige enam on põhisõna kordust näha keskkonna- ja looduskirjelduse, teekonna ning sõjategevuse kirjeldamise kontekstides. Need kontekstid olid hüpoteesis seetõttu, et Caesari kommentaare tervikuna lugedes tundusid need kõige enam esile tõusvad.

Keskkonna- ja looduskirjelduse kontekstis esines põhisõna kordust kokku kuuel korral, nendest viiel korral Gallia sõja kommentaarides ning ühel korral kodusõja kommentaarides: *Gal.* 1.6.1, 2.18.1, 5.13.3, 5.18.1, 7.69.1-2 ning *Civ.* 3.26.4.

Teekonna kirjelduse kontekstis leidis põhisõna kordust kokku kahel korral: *Gal.* 4.7.1 ja *Civ.* 2.40.3-2.4.1.

Sõjakommentaaris on selgelt kõige oodatumaks kontekstiks sõjategevuse kirjeldus, milles tuli põhisõna kordust ette kokku 16 korral. Neist 11 korral esines põhisõna kordus Gallia sõja kommentaarides ja viiel korral kodusõja kommentaarides: *Gal.* 1.15.2-3, 1.40.8-9, 1.49.1, 3.3.1-3, 3.28.2-3, 4.19.4, 5.49.3-4, 5.53.1, 6.35.1, 6.41.3, 7.12.2-3 ning *Civ.* 1.26.3-4, 2.23.3, 2.27.2-3, 3.9.5 ja 3.36.6-7.

Olukorra kirjelduse kontekstis esines põhisõna kordus kokku kolmel korral, nendest kõik Gallia sõja kommentaarides: *Gal.* 1.16.5-6, 1.31.12 ja 4.32.1.

Plaanide kirjelduse kontekstis leidis põhisõna kordust kahel korral, mõlemad Gallia sõja kommentaarides: *Gal.* 1.6.4 ja 5.2.3.

Dokumentide kirjelduse kontekstis leidis põhisõna kordust vaid ühel korral Gallia sõja kommentaarides: *Gal.* 1.29.1.

Hõimu või rahva kirjelduse kontekstis esines põhisõna kordus samuti vaid ühel korral Gallia sõja kommentaarides: *Gal.* 5.12.1-2.

Militaararhitektuuri kirjelduse kontekstis esines põhisõna kordus kokku kolmel korral, millest kahel korral Gallia sõja kommentaarides ning ühel korral kodusõja kommentaarides: *Gal.* 7.69.7, 2.7.3-4 ning *Civ.* 2.10.1.

Isiku või tema omaduste kirjelduse kontekstis leidis kordust kokku kahel korral, mõlemad neist kodusõja kommentaarides: *Civ.* 2.25.4 ja 2.31.7.

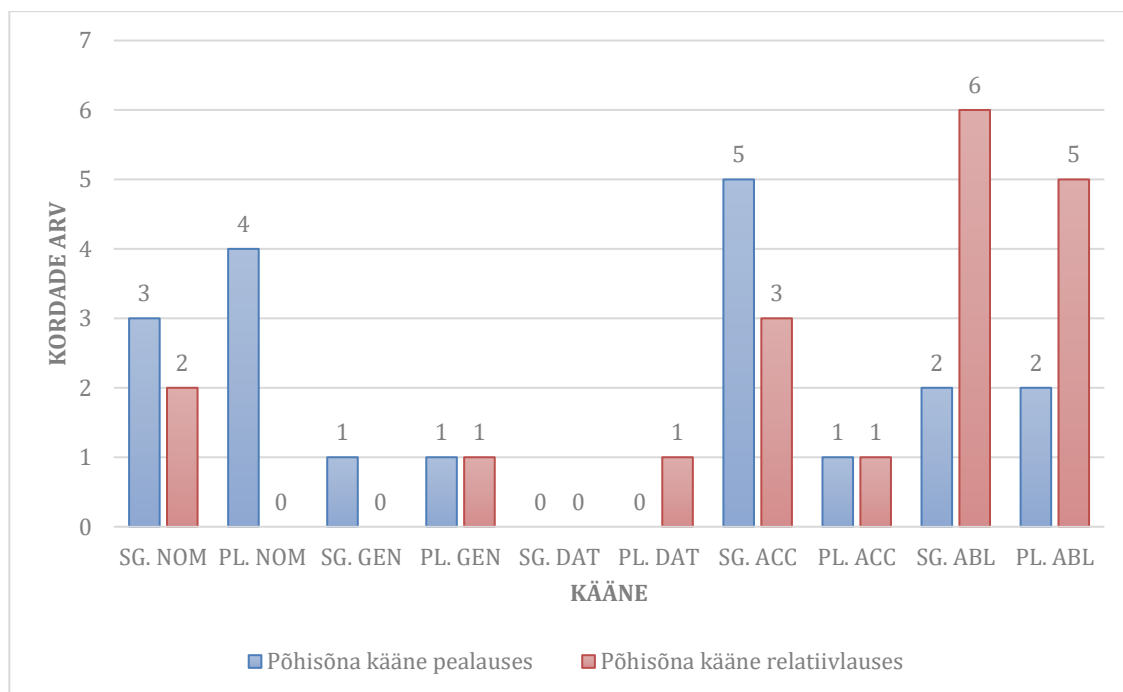
Nende andmete põhjal saab väita, et esiteks on Gallia sõja kommentaarides põhisõna kordust näha rohkemates kontekstides kui kodusõja kommentaarides. Nimelt on Gallia sõja kommentaarides kordusvõtet näha kaheksas erinevas kontekstis, samas kui kodusõja kommentaarides viies erinevas kontekstis.

Töö esimene hüpotees sai osaliselt tõestatud, kuna tõesti, keskkonna- ja looduskirjelduse ning sõjategevuse kirjelduse kontekstis esines tunduvalt rohkem kordusi kui teistes kontekstides (vastavalt kuuel ning 16 korral). Kolmandat kohta korduste arvu poolest jagavad olukorra ja militaararhitektuuri kirjelduse kontekstid, milles mõlemas leidis põhisõna kordust kolmel korral. Kuigi Caesar kirjeldab oma kommentaarides teekonda üpris palju, esines selles kontekstis põhisõna kordust vaid kahel korral.

2.5. Korratud põhisõnade käänded

Tavalise põhisõna korduse juhtudel, see tähendab, kui põhisõna kordub relatiivlauses, esines põhisõna pealauses järgmistes käänetes: nominatiiv ainsuses kolm korda (kaks korda meessoos ja üks kord naissoos) ja mitmuses neli korda (kaks korda naissoos ja kaks korda kesksoos); genitiiv ainsuses üks kord (meessoos) ja mitmuses üks kord (naissoos); akusatiiv ainsuses viis korda (neli korda meessoos ja üks kord naissoos) ja mitmuses üks kord (meessoos) ning ablatiiv ainsuses kaks korda (naissoos ja kesksoos) ja mitmuses kaks korda (naissoos).

Relatiivlauses esines korratud põhisõna järgmistes käänetes: nominatiiv ainsuses kaks korda (meessoos ja kesksoos); genitiiv mitmuses üks kord (naissoos); daativ mitmuses üks kord (naissoos); akusatiiv ainsuses kolm korda (kaks korda meessoos ja üks kord naissoos) ja mitmuses üks kord (naissoos) ning ablatiiv ainsuses kuus korda (neli korda meessoos ja kaks korda naissoos) ja mitmuses viis korda (üks kord meessoos, kaks korda naissoos ja kaks korda kesksoos).

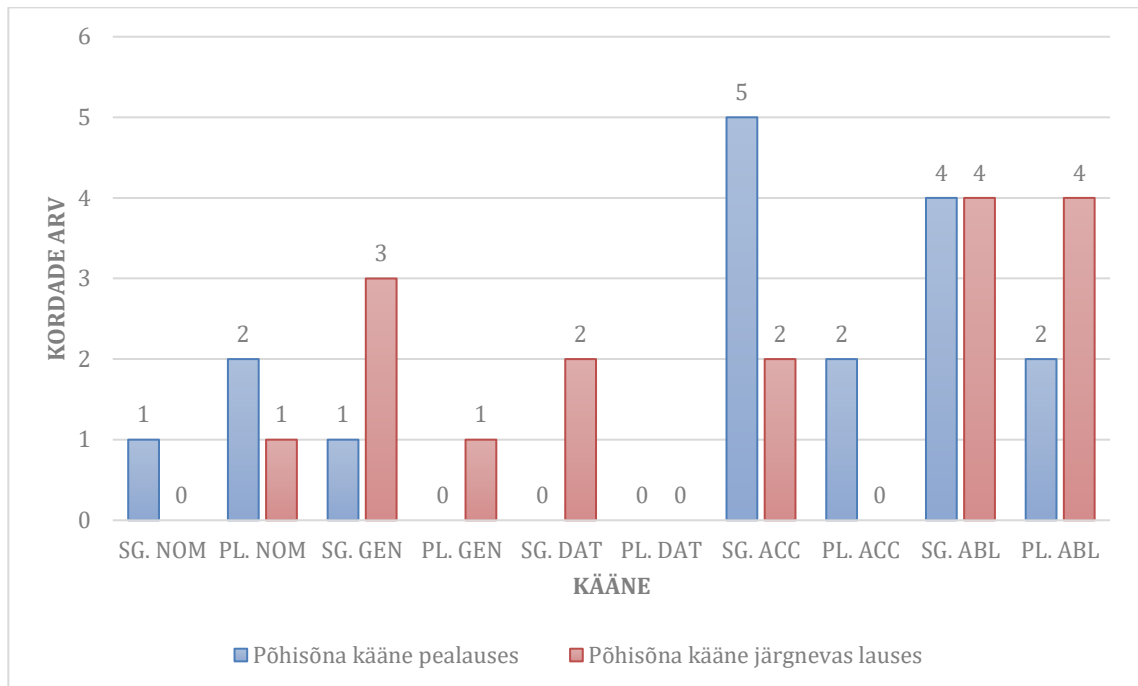

Joonis 1. Põhisõna kordus relatiivlauses: esinenud käänded.

Joonisel 1 on näha pea- ja relatiivlauses korduvate põhisõnade käänete esinemist visuaalselt. Pealauses on domineerivaks põhisõna kasutamine nominatiivis (seitsmel korral 19-st), relatiivlauses aga ablatiivis (11 korral 19-st). Kuuel korral leidis pealauses akusatiivi, neljal korral ablatiivi, genitiiv esines kokku ainult ühel korral ning daativ puudus täielikult. Relatiivlauses on domineeriva käände ning muude käänete kasutuse vahe tunduvalt suurem. Kui ablatiivi on kasutatud 11 korral, siis akusatiivi ainult neljal korral, nominatiivi kahel korral ning genitiivi ja daativi ühel korral.

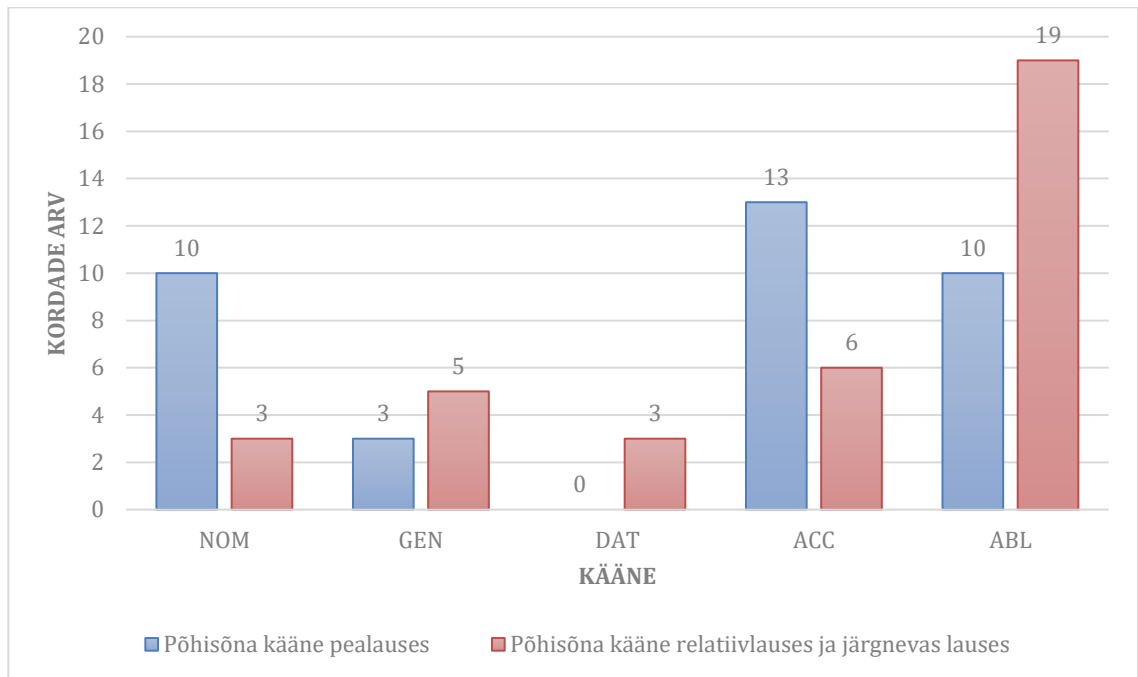
Juhtudel, kus põhisõna on korratud järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga, esines põhisõna pealauses järgmistes käänetes: nominatiiv ainsuses üks kord (meessoos) ja mitmuses kaks korda (naissoos); genitiiv ainsuses üks kord (naissoos); akusatiiv ainsuses viis korda (üks kord meessoos, üks kord naissoos ja kolm korda kesksuus) ja mitmuses kaks korda (naissoos ja kesksuus) ning ablatiiv ainsuses neli korda (üks kord meessoos, kaks korda naissoos ja üks kord kesksuus) ja mitmuses kaks korda (meessoos ja naissoos).

Relatiivfraasiga algavas lauses aga leidis korratud põhisõna järgmistes käänetes: nominatiiv ainsuses üks kord (kesksuus); genitiiv ainsuses kolm korda (kaks korda meessoos ja üks kord naissoos) ja mitmuses üks kord (naissoos); daativ ainsuses kaks korda (naissoos); akusatiiv ainsuses kaks korda (meessoos ja kesksuus) ning ablatiiv ainsuses neli korda (üks kord naissoos ja kolm korda kesksuus) ja mitmuses neli korda (üks kord meessoos ja kolm korda naissoos).

Joonis 2. Põhisõna kordus järgnevas lauses: esinenud käänded.

Joonisel 2 on näha pealause ja järgneva lause põhisõnade käänete esinemist visuaalselt. Pealauses on põhisõna peamiselt akusatiivi (seitsmel korral 17-st) ning ablatiivi käändes (kuuel korral 17-st). Nominatiivi esines pealauses kolm korda ja genitiivi vaid üks kord. Täiesti puudus pealauses põhisõna daativi käändes. Relatiivfraasiga algavas lauses oli ülekaalus ablatiivi kasutus (kaheksal korral 17-st), genitiivi esines neli korda, daativi ning akusatiivi kaks korda ning nominatiivi vaid ühe korra.

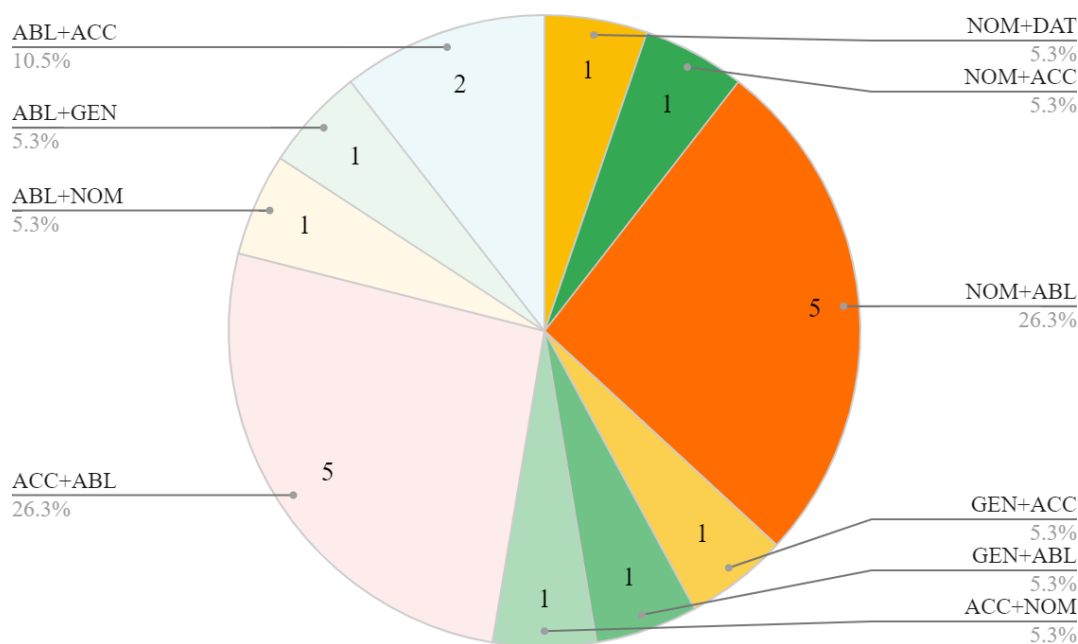

Joonis 3. Põhisõna kordus: esinenud käänded.

Joonisel 3 on näha mõlema põhisõna korduse tüübi puhul põhisõnade käänete esinemist. Kahe kordusvõtte rühma peale kokku on Caesar pealauses kasutanud põhisõna kõige rohkem akusatiivi käändes (13 korral, millest kümnel korral ainsuses), nominatiivi käändes (kümnel korral, millest kuuel korral mitmuses) ning ablatiivi käändes (kümnel korral, millest kuuel korral ainsuses). Põhisõna oli pealauses genitiivi käändes kolmel korral (millest kahel korral ainsuses) ning daativi käändes ei esinenud kordagi. Relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses oli suures ülekaalus ablatiivi kasutamine (19 korral 36-st, kusjuures neist kümnel korral ainsuses). Akusatiivi käändes on korratud põhisõna kuuel korral (viiel korral ainsuses), genitiivi käändes viiel korral (kolmel korral ainsuses) ning kolmel korral nominatiivi ja daativi käändes (mõlemal kahel korral ainsuses).

2.6. Korratud põhisõnade käänete kombinatsioonid

Nüüd esitan ka käänete kombinatsioonid, milles pealause ja relatiivlause või relatiiviga lause põhisõnad esinesid.

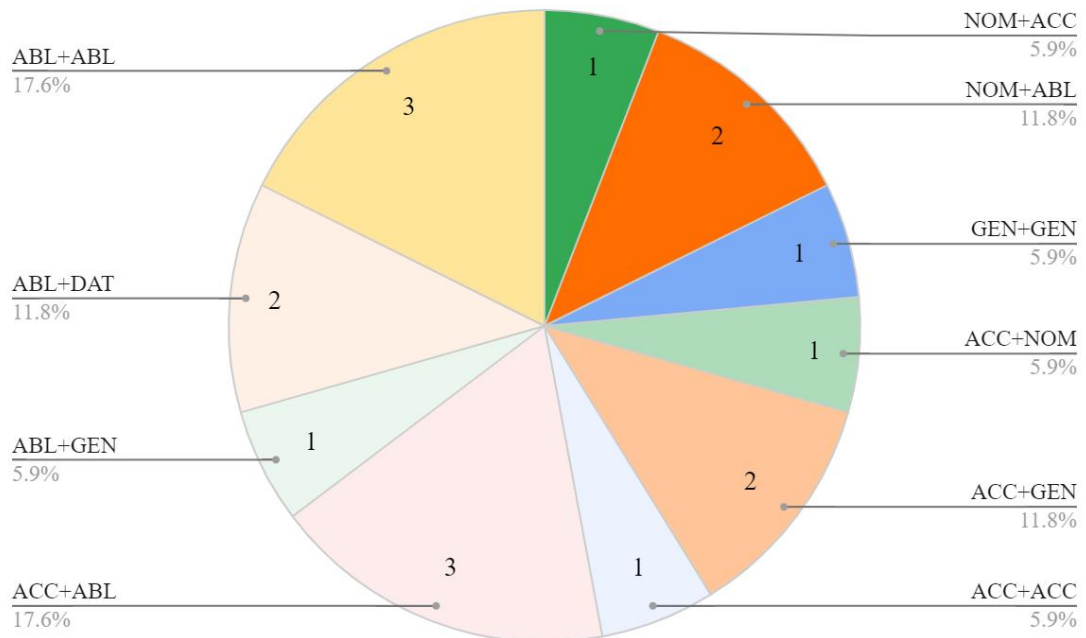

Joonis 4. Põhisõna kordus relatiivlause: käänete kombinatsioonid.

Joonisel 4 on näha käänete kombinatsioone esimest tüüpi põhisõna korduse puhul. Juhtudel, kus põhisõna kordus relatiivlause, esinesid järgmised käänete kombinatsioonid (pealause + relatiivlause): nominatiiv koos daativiga ühel korral (mitmuses); nominatiiv koos akusatiiviga ühel korral (ainsuses); nominatiiv koos ablatiiviga viiel korral (kahel korral ainsuses ja kolmel korral mitmuses); genitiiv koos akusatiiviga ühel korral (ainsuses); genitiiv koos ablatiiviga ühel korral (mitmuses); akusatiiv koos nominatiiviga ühel korral (ainsuses); akusatiiv koos ablatiiviga viiel korral (neljal korral ainsuses ja ühel korral mitmuses); ablatiiv koos nominatiiviga ühel korral (ainsuses); ablatiiv koos genitiiviga ühel korral (mitmuses) ning ablatiiv koos akusatiiviga kahel korral (ühel korral ainsuses ja ühel korral mitmuses).

Ilmneb, et põhisõna kordamisel relatiivlause esines kõige enam selliseid kombinatsioone, kus põhisõna oli pealause akusatiivis ja relatiivlause ablatiivis (26,3%)

ning kus põhisõna oli pealause nominatiivis ja relatiivlause ablatiivis (26,3%). Teisi kombinatsioone esines ainult 1-2 korda.

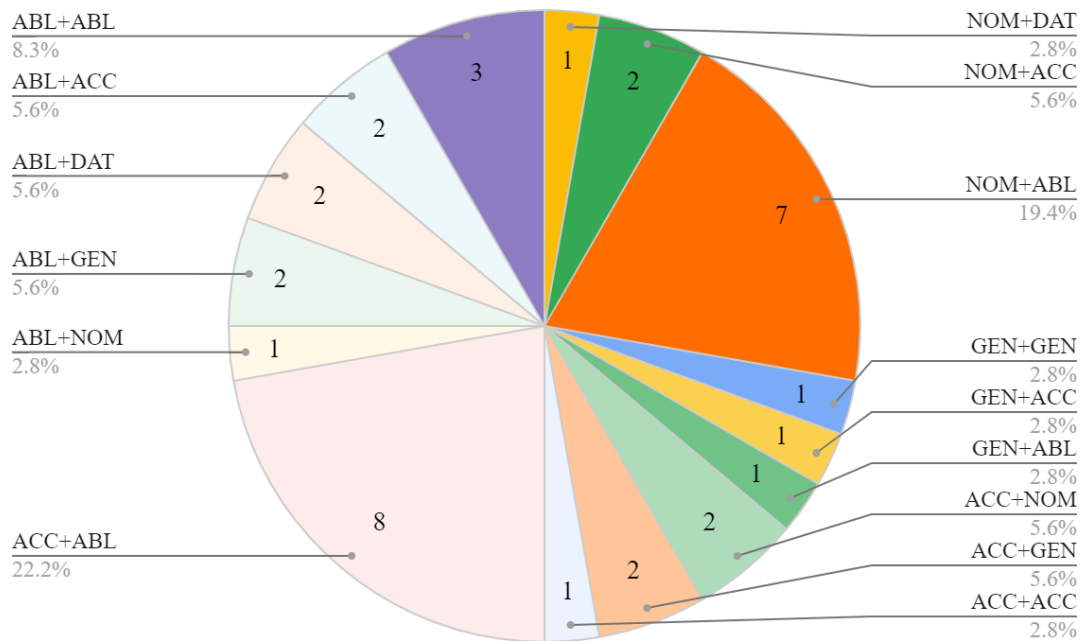

Joonis 5. Põhisõna kordus järgnevas lauses: käänete kombinatsioonid.

Joonisel 5 on näha käänete kombinatsioonid teist tüüpi põhisõna korduse puhul. Juhtudel, kus põhisõna kordus järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga, leidsid järgmised käänete kombinatsioonid (pealause + relatiivfraasiga algav lause): nominatiiv koos akusatiiviga ühel korral (ainsuses); nominatiiv koos ablatiiviga kahel korral (mitmuses); genitiiv koos genitiiviga ühel korral (ainsuses); akusatiiv koos nominatiiviga ühel korral (mitmuses); akusatiiv koos genitiiviga kahel korral (ühel korral ainsuses ja ühel korral mitmuses); akusatiiv koos akusatiiviga ühel korral (ainsuses); akusatiiv koos ablatiiviga kolmel korral (ainsuses); ablatiiv koos genitiiviga ühel korral (ainsuses); ablatiiv koos daativiga kahel korral (ainsuses) ning ablatiiv koos ablatiiviga kolmel korral (ühel korral ainsuses ja kahel korral mitmuses).

Ilmneb, et põhisõna kordamisel järgnevas lauses oli käänete kombinatsioonide variatiivsus suurem ning polnud kombinatsiooni, mida esineks teistest tunduvalt rohkem, see tähendab, et kõiki kombinatsioone on kasutatud 1-3 korral. Kolmel korral on

kasutatud kombinatsioone, kus põhisõna oli pealause akusatiivis või ablatiivis ning relatiivfraasiga algavas lauses mõlemal juhul ablatiivi käändes (mõlemad 17,6% kõigist kombinatsioonidest).

Joonis 6. Põhisõna kordus relatiivlauses ja järgnevas lauses: käänete kombinatsioonid.

Joonisel 6 olen esitanud mõlemat tüüpi põhisõna korduses esinevate käänete kombinatsioonid. Kahe põhisõna kordamise tüübi peale kokku olid ülekaalus kombinatsioonid, kus pealause põhisõna oli nominatiivi või akusatiivi käändes ning relatiivlauses või relatiivfraasiga lauses ablatiivi käändes (vastavalt seitsmel ja kaheksal korral).

2.7. Põhisõna korduste funktsionaalsus

Leitud põhisõna kordused uurisin läbi ka funktsionaalsuse poolest ning üritasin kindlaks teha, kas need on sisu või tähenduse edasiandmisel funktsionaalselt pigem vajalikud või pigem üleliigsed.

Põhisõna kordus on minu arvates funktsionaalselt vajalik juhul, kui pealause põhisõna ja relatiivlause või relatiivfraasiga algav lause on üksteisest eraldatud rohkem kui paari sõnaga, kui relatiivpronoomen võib vormiliselt ühilduda ka teiste nimisõnadega pealauses või kui korratud põhisõna eemaldamisega tekkiks lauses ebaselgus või mitmetähenduslikkus.

Funktsionaalselt pigem vajalikke põhisõna kordusi tuvastasin kokku 16 (36-st), millest kolm olid põhisõna kordused relatiivlauses ning 13 olid põhisõna kordused järgnevas lauses. Relatiivlauses esinevaid põhisõna kordusi pidasin pigem vajalikuks kohtades *Gal.* 1.29.1 ning *Civ.* 2.31.7 ja 3.26.4. Pealausest järgnevas, relatiivfraasiga algavas lauses esinevaid põhisõna kordusi pidasin pigem vajalikuks kohtades *Gal.* 1.15.2-3, 1.40.8-9, 3.3.1-3, 3.28.2-3, 5.18.1, 5.49.3-4, 6.41.3, 7.12.2-3, 7.69.1-2 ning *Civ.* 1.26.3-4, 2.10.1, 2.27.2-3 ja 3.36.6-7.

Järgnevas lauses asuvate korduste vajalikkus oli peamiselt tingitud suurest vahest esimese lause põhisõna ning relatiivfraasiga algava lause vahel, mille tõttu võis vahepeal olla mitmeid nimisõnu, millega relatiivpronoomen vormiliselt ühilduda võinuks. Seetõttu oleks korduse eemaldamisel tekkinud ebaselgused ja mitmetähenduslikkused, mille lahendamiseks peaks muud lauset ümber sõnastama.

Põhisõnakordus on minu arvates funktsionaalselt üleliigne siis, kui relatiivlause on kohe pealause põhisõna juures, kui pealauses pole teisi nimisõnu, millega relatiivpronoomen ühilduda võiks, ning kui korratud põhisõna eemaldamisega ei tekkiks lauses ebaselgust või mitmetähenduslikkust.

Funktsionaalselt pigem üleliigseid korduseid tuvastasin kokku 20, millest 16 olid põhisõna kordused relatiivlauses ning neli põhisõna kordused järgnevas lauses. Relatiivlauses esinevaid põhisõna korduseid pidasin pigem üleliigseks kohtades

Gal. 1.6.1, 1.6.4, 1.16.5-6, 1.31.12, 1.49.1, 2.18.1, 4.7.1, 4.19.4, 4.32.1, 5.2.3, 5.12.1-2, 5.53.1, 6.35.1, 7.69.7 ning *Civ.* 2.23.3 ja 2.25.4. Pealausele järgnevas, relatiivfraasiga algavas lauses esinevaid põhisõna kordusi pidasin pigem üleliigseks kohtades *Gal.* 2.7.3-4, 5.13.3 ning *Civ.* 2.40.3-2.41.1 ja 3.9.5.

Relatiivlause esinenud korduste funktsionaalne üleliigsus tulenes peamiselt sellest, et relatiivlause ja põhisõna vahel oli väga väike vahe ning tihti puudusid pealauses ka muud sõnad, millega relatiivpronoomen võinuks vormiliselt ühilduda.

Arvestada tuleb ka sellega, et relatiivlauseid ja relatiivfraasiga algavad laused, kus Caesar põhisõna kordust on kasutanud, on restriktiivsed ehk piiritlevad. See tähendab, et need laused ise pakuvad põhisõnale ja pealausele olulist täiendavat informatsiooni, kuid alati ei pruugi nendes sisalduvad põhisõna kordused olla sisu edasiandmisel funktsionaalselt vajalikud.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et kordused olid tähenduse või sisu edasiandmisel funktsionaalselt pigem üleliigsed siis, kui need esinesid relatiivlause, ning funktsionaalselt pigem vajalikud siis, kui need esinesid järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses. Kuna funktsionaalselt üleliigseid kordusi oli rohkem kui vajalikke, tuleks nende kasutamise põhjuseid otsida mujalt. See tähendab, et Caesar võis neid kasutada näiteks stilistilistel põhjustel või selle tõttu, et ta tahtis just nendes kohtades väljendada erilist täpsust. Arvestades ka seda, et teisigi kordusvõtteid leidis Caesari kommentaarides üpris palju (vaata peatükk 2.9), ei pidanud ta ise neid tõenäoliselt üleliigseteks või asjatuteks ning minu analüüsis kajastub vaid see, kas lause toimiks enam-vähem samamoodi ka ilma põhisõna korduseta.

2.8. Relatiivlausete tüübid

Relatiivlausete ja relatiivfraasiga algavate lausete puhul määrasin ära verbi kõneviisi ning konjunktiivivi korral ka relatiivlause funktsioneerimise ning teen alljärgnevalt saadud tulemustest kokkuvõtte.

Tavalist relatiivlauset ehk sellist, kus antakse edasi objektiivset fakti ning verb on indikatiivis, esines 26 korral 36-st (ühel korral, see tähendab lauses *Civ.* 1.26.3-4 on pöördeline verb puudu).

Kaudse kõne edasiandmise tõttu on verb konjunktiivis kolmel korral (*Gal.* 1.31.12, *Gal.* 1.40.8-9 ja *Gal.* 4.32.1) ja ajalause tõttu kolmel korral (*Gal.* 3.28.2-3, *Gal.* 7.12.2-3 ja *Civ.* 2.40.3-2.41.1). Finaallausena, kus verb on konjunktiivis, esines relatiivlause kolmel korral (*Gal.* 1.6.4, *Gal.* 1.16.5-6 ja *Gal.* 5.53.1). Ühel korral esines konjunktiivis verb iseloomustavas relatiivlause (*Gal.* 1.6.1).

Samuti saab teha üldistuse, et relatiivlauseid või relatiivfraasiga algavad laused, kus põhisõna kordused leiduvad, on adnominaalsed ehk need funktsioneerivad nimisõnafraasi tasemel ning restriktiivsed ehk põhisõnaga väljendatut piiritlevad.

2.9. Põhisõna korduste lõikude analüüs

Töö kolmandaks hüpoteesiks on, et lõikudes, kus Caesar kasutas põhisõna kordust, kasutas ta ka muid kordusvõtteid. Uuritavaid lõikusi on kokku 34, kus *Civ.* 2.40-41 on arvestatud üheks ühikuks, kuna üks põhisõna kordustest leidis aset just nende kahe lõigu piiril.

Kõikides lõikudes, kus leidsin põhisõna korduse relatiivlauses või järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses, otsisin ka teisi sõna-, fraasi- või (osa)lausekordusi. Kuna otsisin neid manuaalselt ning ei kasutanud ühegi tarkvara abi, võib olla võimalik, et mõned kordused jäid märkamata. Suurimaks uuritavaks üksuseks oli lause „Teubneri“ väljaannete interpunktsiooni järgi. Eessõnu ja asesõnu arvestasin korduste hulka vaid siis, kui tegemist oli sõna positsioonist sõltuva kordusvõttega, näiteks anafooriga. Arvestusse võtsin ka nimede kordamise. Kõik leitud kordusvõtted koos korduva sõna ning osalause või lausega olen esitanud töö lõpus asuvas lisas: „Lisa 2: põhisõna kordustega samas lõigus esinevad sõna- ja fraasikordused“.

Järgnevas tabelis esitan arvandmed igas lõigus esinenud kordusvõtetest, mille hulka pole arvestatud põhisõna kordust relatiivlauses või järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses. Põhisõna kordusega samas lauses võis aga esineda ka teisi kordusvõtteid ning need võtsin arvesse. Tabelis esitan lausete arvu, kus kordusvõtted esinesid (arvestada tuleb aga seda, et lõikude pikkus on kohati väga varieeruv ning seega ka neis sisalduvate lausete arv), erinevate kordusvõtete arvu lõigus ning seejärel kõikide korduste arvu.

Tabel 4. Muude kordusvõtete arv lõikudes, kus esinevad põhisõna kordused.

Lõik	Mitmes lauses kordusvõtteid esines?	Erinevate kordusvõtete arv	Korduste arv kokku
<i>Gal.</i> 1.6	2	1	4
<i>Gal.</i> 1.15	2	3	4
<i>Gal.</i> 1.16	4	6	6
<i>Gal.</i> 1.29	2	3	4
<i>Gal.</i> 1.31	13	5	36
<i>Gal.</i> 1.40	12	6	21
<i>Gal.</i> 1.49	3	2	7

<i>Gal. 2.7</i>	2	3	5
<i>Gal. 2.18</i>	0	0	0
<i>Gal. 3.3</i>	2	4	7
<i>Gal. 3.28</i>	2	2	3
<i>Gal. 4.7</i>	2	4	8
<i>Gal. 4.19</i>	2	2	6
<i>Gal. 4.32</i>	3	2	9
<i>Gal. 5.2</i>	3	2	3
<i>Gal. 5.12</i>	3	3	6
<i>Gal. 5.13</i>	1	1	1
<i>Gal. 5.18</i>	2	1	4
<i>Gal. 5.49</i>	2	2	2
<i>Gal. 5.53</i>	5	2	11
<i>Gal. 6.35</i>	1	2	1
<i>Gal. 6.41</i>	2	2	3
<i>Gal. 7.12</i>	2	2	2
<i>Gal. 7.69</i>	1	1	1
<i>Civ. 1.26</i>	3	2	5
<i>Civ. 2.10</i>	6	2	11
<i>Civ. 2.23</i>	2	2	5
<i>Civ. 2.25</i>	4	2	7
<i>Civ. 2.27</i>	1	4	5
<i>Civ. 2.31</i>	8	4	15
<i>Civ. 2.40-41</i>	8	4	13
<i>Civ. 3.9</i>	5	2	6
<i>Civ. 3.26</i>	2	3	3
<i>Civ. 3.36</i>	4	3	8
Kokku	116	9	232

Kokku leidsin 34 lõigust sõna- ja fraasikorduseid 116 lausest, (osa)lausekorduseid ei leidnud aga üldse. Korduseid leidsin kõikidest lõikudest, välja arvatud *Gal. 2.18*. Kõige enam leidsin teisi kordusvõtteid lõikudes *Gal. 1.31* (13 lauses ja kokku 36 kordust), *Gal. 1.40* (12 lauses ja kokku 21 kordust) ning *Civ. 2.31* (8 lauses ja kokku 15 kordust).

Korduseid esines kokku 232 korral ning erinevaid kordusvõtteid leidsin üheksa: polüptooton (133 korda), diakoop (37 korda), polüsündeton (43 korda), anafoor (19 korda), *ploke* (neli korda), epifoor (viis korda), anadiploos (kaks korda), sümplokk (kaks

korda) ja epanalepsis (üks kord). Mõnes kohas liigitus üks kordus kahe kordusvõtte alla, näiteks epanalepsis või epifoor koos polüptootoniga.

Suurima arvu erinevaid kordusvõtteid ühe lõigu piires leidsin lõikudest *Gal.* 1.16 (kuus erinevat kordusvõtet ning kokku kuus kordust) ja *Gal.* 1.40 (kuus erinevat kordusvõtet ning kokku 21 kordust). Neli erinevat kordusvõtet ühe lõigu piires esines lõikudes *Gal.* 3.3, *Gal.* 4.7, *Civ.* 2.27, *Civ.* 2.31 ja *Civ.* 2.40-41.

Tabel 5. Leitud kordusvõtted raamatute kaupa.

Kordusvõtte	<i>Gal.</i> 1	<i>Gal.</i> 2	<i>Gal.</i> 3	<i>Gal.</i> 4	<i>Gal.</i> 5	<i>Gal.</i> 6	<i>Gal.</i> 7	<i>Civ.</i> 1	<i>Civ.</i> 2	<i>Civ.</i> 3
Polüptooton	44	2	5	14	19	3	2	4	31	9
Diakoop	12	2	2	3	3	0	0	1	11	3
Polüsündeton	14	1	2	4	4	0	1	0	12	5
Anafoor	11	0	1	2	1	0	0	0	4	0
<i>Ploke</i>	2	0	0	0	0	1	0	0	1	0
Epifoor	3	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Anadiploos	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sümplokk	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Epanalepsis	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kokku	89	5	11	24	28	5	3	5	59	17
Põhisõna kordus	8	2	2	3	6	2	3	1	6	3

Tabelis 5 on näha leitud kordusvõtete esinemise raamatute kaupa, võrdluseks olen toonud ka leitud põhisõna korduste arvu antud raamatutes. On näha, et üldjoontes on arvud omavahel vastavuses. Gallia sõja kommentaaride esimeses raamatus oli põhisõna kordusi kokku kaheksa ja samades lõikudes veel 89 kordust; viiendas raamatus oli põhisõna kordusi kokku kuus ja samades lõikudes veel 28 kordust ning kodusõja kommentaaride teises raamatus oli põhisõna kordusi kokku kuus ja samades lõikudes veel 59 kordust.

Nii tabelist 4 kui tabelist 5 on samuti näha seda, et kõige suurem kordusvõtete variatiivsus (kaasa arvatud põhisõna kordus) esines Gallia sõja kommentaaride esimeses raamatus (üheksa erinevat kordusvõtet). Uuritud lõikude raames esines kuus erinevat kordusvõtet Gallia sõja kommentaaride kolmandas, neljandas ja viiendas raamatus ning kodusõja

kommentaaride teises raamatus. Seega saab öelda, et Gallia sõja kommentaarides vähenes pärast esimest raamatut kordust sisaldavate figuuride kasutamine, kuid kodusõja kommentaarides sellist langevat trendi näha pole, kuna esimeses ja kolmandas raamatus on Caesar kasutanud vähem kordusvõtteid, teises raamatus aga tunduvalt rohkem.

Järeldub, et Caesar ei kohkunud tagasi erinevate kordusvõtete kasutamisest nendes lõikudes, kus ta juba rakendas põhisõna kordust relatiivlauses või järgnevas relatiivfraasiga algavas lauses, ning seega sai sissejuhatuses nimetatud kolmas hüpotees tõestatud.

Põhjalikku uurimist vajaksid aga kogu Caesari korpuse kordusvõtted, et saaks võrrelda, kas uuritavates lõikudes on neid rohkem kui muudes. Paraku ei ole aga antud magistriritöö mahu tõttu võimalik nii suurt uurimist ette võtta.

2.10. Interpunkttsiooniga seotud probleemid

Uurides põhisõna korduse teist tüüpi ehk põhisõna kordust järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga, panin tähele, et mõningad nendest kordustest sobiksid paremini esimesse tüüpi ja seda eriti kohtades, kus põhisõna ja relatiivfraasiga algava lause vahel polnud suurt distantssi. Seetõttu otsustasin kõiki leitud korduseid võrrelda igaks juhuks ka teiste väljaannetega, mis kättesaadavuse tõttu osutusid „Loeb Classical Library“ kakskeelseteks (ladinakeelne originaaltekst ning ingliskeelne tõlge) väljaanneteks.

Kahe väljaannete sarja juures vaatasin erinevusi just (osa)lausepiirides, kus põhisõna kordus esines.

Leidsin, et esimest tüüpi põhisõna korduse puhul oli „Loebi“ väljaandes (2016) osalause vaheline interpunkttsioon erinev ainult ühes kohas: *Civ. 3.26.4 (... introduxerunt. (Qui portus ...))*, kus relatiivlause oli tulemusena iseseisev lause ehk relatiivfraasiga algav lause ning seega oleks liigitunud teist tüüpi põhisõna korduse alla. Võib-olla saab osalause eraldamist põhjendada sellega, et põhisõna ja relatiivlause vahel on siin mitu osalause.

Teist tüüpi põhisõna korduse puhul oli „Loebi“ väljaannetes erinevusi rohkem. Gallia sõja kommentaaride puhul leidsin „Loebi“ väljaandes (1989) relatiivfraasiga algava lause esitamist relatiivlausena neljas kohas: *Gal. 2.7.3-4 (... castra posuerunt; quae castra ...)*, *Gal. 5.13.3 (... insulae existimantur, de quibus insulis ...)*, *Gal. 5.18.1 (... duxit; quod flumen ...)* ning *Gal. 7.69.1-2 (... videretur; cuius collis ...)*. Kodusõja kommentaaride puhul leidsin „Loebi“ väljaandes (2016) sellise erineva interpunkttsiooni ühes kohas: *Civ. 1.26.3-4 (... discedetur; cuius rei ...)*. Nendest viiest kohast neljas on erinevalt Teubneri väljaannetest kasutatud punkti asemel semikoolonit, mis küll eraldab osalauseid tugevamalt kui koma, kuid siiski võiks need põhisõna kordused liigitada sel juhul esimese tüübi alla.

2.11. Piiripealsed juhtumid

Viimasena käsitlen mõningaid korduseid, mis jäid pikemad analüüsist välja ning mille kategoriseerisin piiripealsete juhtumite alla. Korduste detaile ning lauseid, kus need ette tulid, vaata töö lõpus asuvast lisast 3: „Lisa 3: piiripealsed juhtumid“.

Nende piiripealsete korduste alla kuulub selline, kus põhisõna kordub küll vormiliselt (*timor ... quo timore*), kuid mitte sisuliselt (*Gal. 7.26.4-5*). Selles kohas viitab sõna *timor* esimeses lauses naiste poolt tuntavale hirmule, teises lauses aga hirmule, mida gallid tervikuna tunnevad roomlaste ratsaväe ees.

Järgmised kolm kordust (*Gal. 1.7.3 legatos ... cuius legationis*, *Gal. 1.13.2 legatos ... cuius legationis* ja *Gal. 2.35.1-3 legati ... quas legationes*) ei ole tavalised selle tõttu, et kordub sisu poolest sarnane ning sama tüvega sõna, kuid mitte samas vormis (muutub sugu ning kahel korral ka arv). Üleminek on konkreetsemalt sõnalt 'saadik' (*legatus*) üldisemale sõnale 'saatkond' (*legatio*), kuid vormiliselt on need laused sarnased töös analüüsitutele.

Viimaseks piiripealse juhtumi näiteks olen lisanud koha, kus sõna *dies* on pealauses meessoos ('päev'), kuid relatiivlauseis naissoos ('kuupäev'): *diem septimum ... quam ad diem*. Vormiliselt on lause jällegi sarnane töös põhjalikumalt analüüsitutele.

Kokkuvõte

Magistritöös uurisin põhisõna kordust relatiivlauses ja järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga. Uuritavaks materjaliks olid Caesari „Kommentaarid Gallia sõjast“ ja „Kommentaarid kodusõjast“ („Commentarii de bello Gallico“ ja „Commentarii de bello civili“).

Töö eesmärgiks oli seda kordusvõtet võimalikult põhjalikult uurida ja analüüsida nii pealause kui relatiivlause erinevaid aspekte, mis aitaksid tõestada püstitatud hüpoteese, kuid oleksid aluseks ka sama kordusvõtte uurimisel tulevikus.

Leidsin, et põhisõna kordust relatiivlauses ja järgnevas lauses tuli Caesari kommentaarides ette kokku 36 korral, täpsemalt 26 korral Gallia sõja kommentaarides ning kümnel korral kodusõja kommentaarides. Kõige rohkem esines kordusvõtet Gallia sõja kommentaaride esimeses raamatus. Kõige enam korduvateks põhisõnadeks olid *locus* ('koht'), *res* ('asi; tegevus; sündmus'), *dies* (m.; 'päev'), *litterae* (f. pl.; 'kiri'), *portus* ('sadam') ja *proelium* ('lahing') ning ühel korral kordusid veel 20 erinevat põhisõna.

Uurisin ka põhisõna käändeid nii pea- kui relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses. Tulemusena sain teada, et pealauses oli põhisõna kõige rohkem akusatiivi käändes (13 korral 36-st) ning relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses oli domineerivaks ablatiivi käändes põhisõna (19 korral 36-st). Vaatasin käänete esinemist ka sellest küljest, millises kombinatsioonis need pea- ja relatiivlauses koos esinevad. Ülekaalus olid kombinatsioonid, kus pealauses oli põhisõna akusatiivi või nominatiivi käändes ning relatiivlauses või relatiivfraasiga algavas lauses ablatiivi käändes.

Leitud kordusi analüüsisin veel funktsionaalsuse poolest, see tähendab, kas antud kordused olid sisu või tähenduse edasi andmisel funktsionaalselt pigem vajalikud või üleliigsed. Funktsionaalselt pigem üleliigseid korduseid leidsin rohkem kui vajalikke (vastavalt 20 ja 16 korda). Pigem üleliigsed olid kordused relatiivlauses, samas kui funktsionaalselt pigem vajalikud olid kordused järgnevas lauses.

Relatiivlause esines ülekaalukalt tavalises, objektiivset fakti väljendavas vormis, kuid mõnel korral on see osa kaudsest kõnest või funktsioneeris finaallause, ajalause või iseloomustava lausena.

Esitasin töö sissejuhatuses kolm hüpoteesi. Esimeseks neist oli, et Caesar kasutas põhisõna kordust kõige enam kontekstides, kus ta kirjeldas keskkonda ja loodust, teekonda ning sõjategevust. Põhisõna kordust esines üheksas kontekstigrupis, millest 16 korral leidis kordus sõjategevuse kirjeldamise kontekstis ja kuuel korral keskkonna- ja looduskirjelduse kontekstis. Korduste arvu poolest kolmandal kohal olid vastu ootusi hoopis olukorra ja militaararhitektuuri kirjeldamise kontekstid, milles mõlemas esines põhisõna kordus kolmel korral. Teekonna kirjeldamise kontekstis leidis põhisõna kordust aga ainult kahel korral. Seega sai magistritöö esimene hüpotees osaliselt tõestatud.

Teiseks hüpoteesiks oli, et nende laiemate kontekstidega kattuvad ka korratud põhisõnade semantilised grupid, see tähendab, et need kuuluvad geograafia ja looduse, reisimise ja liikumise ning militaarsõnavara hulka. Korratud põhisõnad kuulusid kaheksal korral geograafilise ja loodussõnavara hulka ning seitsmel korral militaarsõnavara hulka. Neljal korral käisid korratud põhisõnad linnasõnavara hulka, mida ma ei osanud ette arvata. Reisimise ja liikumisega seotud sõnavara hulgas oli korratud põhisõnad vaid kahel korral ning seega sai magistritöö teine hüpotees osaliselt tõestatud.

Kolmandaks ja viimaseks hüpoteesiks oli, et Caesar kasutab põhisõna korduste lähedal ehk samas lõigus ka teisi kordusvõtteid. See hüpotees sai tõestatud, kuna igas uuritavas lõigus peale ühe leidis lisaks põhisõna kordusele ka teisi sõna- ja fraasikordusi. Edasist uurimist vajaks aga see, kas nendes lõikudes olev korduste arv on võrreldav ka muude lõikudega Caesari kommentaarides.

Töö lõpus andsin ülevaate ka interpunktsiooniga seotud probleemidest erinevates väljaannetes ning viiest piiripealsest juhtumist.

Arvan, et teema väärrib veel põhjalikumat uurimist nii Caesari enda tekstides kui ka teistel autoritel, nii proosa-, draama- kui luuleteostes. Saadud tulemusi saaks eri autorite ja žanride vahel võrrelda, et leida täpsem sissevaade nende stilistilistesse eri- ja ühisjoontesse, teisalt teha ka kindlaks, millist rolli mängivad kordusvõtted nende

retoorilises süsteemis. Erinevusi ja sarnasusi saaks leida nii retooriliste kordusvõtete kui ka grammatika kasutuses, sõnavaras ning kontekstides. Samuti saaks andmeid võrrelda kronoloogiliselt: kas varasemad autorid kasutasid põhisõna kordust rohkem või vähem kui hilisemad ning kas ühe autori teoste piires väheneb või suureneb kordusvõtete kasutamine. Mõeldav oleks ka geograafiline võrdlus: kas autorid, kes on ladina keelt õppinud väljaspool Roomat ning teise või kolmanda keelena, kasutasid põhisõna kordust rohkem või teisiti kui emakeelena kõnelejad. On selge, et erinevaid uurimissuundi antud kordusvõtte osas on arvukalt.

Kasutatud kirjandus

Primaarsed allikad

Damon, Cynthia, ed. (2016) – *Caesar. Civil War*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press.

Edwards, H. J., ed. (1989) – *Caesar. The Gallic War*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press.

Hering, Wolfgang, ed. (1987) – *C. Iulii Caesaris Commentarii Rerum Gestarum. Vol.1 : Bellum Gallicum*. Leipzig: Teubner.

Klotz, Alfred, ed. (1957) – *C. Iuli Caesaris Commentarii. v. 2, Commentarii Belli Civilis*. Leipzig: Teubner.

Kurfess, Alfons, ed. (1957) 'Catilinae Coniuratio' – *C. Sallusti Crispi Catilina, Iugurtha, Fragmenta Ampliora*. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/631/1/0#31>.
Kasutatud 04.05.2020

Lee, Arthur Guy, ed. (2008) – *Catullus. The Complete Poems*. Oxford: Oxford University Press.

Leo, Friedrich, ed. (1895) 'Amphitruo' – *Plauti Comoediae*. Vol. 1. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/119/1/0#10>. Kasutatud 04.05.2020

Leo, Friedrich, ed. (1895) 'Asinaria' – *Plauti Comoediae*. Vol. 1. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/119/2/0#10>. Kasutatud 04.05.2020

Leo, Friedrich, ed. (1895) 'Curculio' – *Plauti Comoediae*. Vol. 1. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/119/8/0#1> ja <https://latin.packhum.org/loc/119/8/0#6>.
Kasutatud 04.05.2020

Leo, Friedrich, ed. (1895) 'Mercator' – *Plauti Comoediae*. Vol. 1. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/119/11/0#19>. Kasutatud 04.05.2020

Leo, Friedrich, ed. (1896) 'Persa' – *Plauti Comoediae*. Vol. 2. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/119/14/0#20>. Kasutatud 04.05.2020

Leo, Friedrich, ed. (1896) 'Stichus' – *Plauti Comoediae*. Vol. 2. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/119/18/0#3>. Kasutatud 04.05.2020

Martin, Josef, ed. (1969) – *De Rerum Natura Libri Sex*. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/550/1/0#2> ja <https://latin.packhum.org/loc/550/1/0#3>. Kasutatud 04.05.2020

Mynors, Roger Aubrey Baskerville, ed. (1972) 'Aeneis' – *P. Vergili Maronis Opera*. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/690/3/0#0> ja <https://latin.packhum.org/loc/690/3/0#5>. Kasutatud 04.05.2020

Mynors, Roger Aubrey Baskerville, ed. (1972) 'Eclogae' – *P. Vergili Maronis Opera*. PHI Latin Texts, <https://latin.packhum.org/loc/690/1/0#1>. Kasutatud 04.05.2020

Weissenborn, Wilhelm; Müller, H. J., ed. (1911) – *Titi Livi ab urbe condita libri*. Pars III. Libri XXXI-XL. Perseus Digital Library, <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0174%3Abook%3D40%3Achapter%3D11%3Asection%3D7>. Kasutatud 02.05.2020

Sekundaarsed allikad

Albrecht, Michael Von (2003) – *Cicero's Style: A Synopsis*. Leiden: BRILL, 100, 140.

Cinque, Guglielmo (2011) 'On Double-Headed Relative Clauses' – *Revista de Estudos Linguísticos da Univerdade do Porto*. No. 1, Vol. 6, 79-80.

Day, Alfred (1844) – *The Syntax of the Relative Pronoun and its Cognates; copiously illustrated by examples from the Latin and Greek tongue*. London: Francis & John Rivington, 12.

Erelt, Mati (2017) 'Liitlause' – *Eesti keele süntaks*. Ed. Erelt, Mati; Metslang, Helle. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 738, 740.

Fantham, Elaine (2009) 'Caesar as an Intellectual' – *A Companion to Julius Caesar*. Ed. Griffin, Miriam. Chichester, West Sussex: Wiley-Blackwell, 151.

Francese, Christopher (2014) 'Latin Core Vocabulary' – *Dickinson College Commentaries*, <http://dcc.dickinson.edu/latin-vocabulary-list>. Kasutatud: 29.02.2020

Gildersleeve, Basil Lanneau; Lodge, Gonzales (1903) – *Gildersleeve's Latin Grammar*. London: Macmillan and Co, 396.

Gotoff, Harold C. (1993) – *Cicero's Caesarian Speeches: A Stylistic Commentary*. Chapel Hill & London: The University of North Carolina Press, 49, 113.

Greenlaw, Richard Bathurst (1839) – *Rules and Exercises on the Right Use of the Latin Subjunctive Mood*. London: Longman, Orme, Brown, Green, & Longmans, 138.

Greenough, James Bradstreet; Kittredge, George Lyman; Howard, Albert A.; D'Ooge, Benjamin L. (1903) – *Allen and Greenough's New Latin Grammar*. Boston & London: Ginn & Company, Publishers, 167, 186.

Hofmann, Johann Baptist; Szantyr, Anton (1997) – *Lateinische Syntax und Stilistik*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 563.

- Krebs, Christopher B. (2018) 'A Style of Choice' – *The Cambridge Companion to the Writings of Julius Caesar*. Ed. Grillo, Luca; Krebs, Christopher B. Cambridge: Cambridge University Press, 117.
- Kroon, Caroline (2011) 'Latin Particles and the Grammar of Discourse' – *A Companion to the Latin Language*. Ed. Clackson, James. Oxford: Wiley-Blackwell, 186.
- Lanham, Richard A. (1991) – *A Handlist of Rhetorical Terms*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press, 10, 11, 16, 39, 50, 66-68, 70, 106, 109, 116, 117, 146, 189-191.
- Lill, Anne; Kanter, Maria; Ristikivi, Merike (2004) – *Studia Latina*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 262-263.
- McGushin, Patrick (1977) – *C. Sallustius Crispus, Bellum Catilinae: a commentary*. Leiden (Lugduni Batavorum): Brill, 8, 239.
- Mondon, Jean-François R. (2015) – *Intensive Basic Latin: A Grammar and Workbook*. London & New York: Routledge, 142.
- Oniga, Renato (2014) – *Latin. A Linguistic Introduction*. Ed. & tr. Schifano, Norma. Oxford: Oxford University Press, 267, 283.
- Pasley, Miriam Greene (1918) 'Does the Style of the Civil War Justify the Doubt as to Its Authenticity?' – *The Classical Journal*, Vol. 13, No. 5, 348.
- Pinkster, Harm (2012) 'Relative clauses in Latin: some problems of description' – *Hyperboreans: Essays in Greek and Latin Poetry, Philosophy, Rhetoric and Linguistics*. Ed. Corrêa, Paula da Cunha; Martinho, Marcos; Macedo, José Marcos; Hasegawa, Alexandre Pinheiro. São Paulo: Humanitas, 377-381, 389-390.
- Powell, Jonathan G. F. (2011) 'Legal Latin' – *A Companion to the Latin Language*. Ed. Clackson, James. Chichester, West Sussex; Malden, Massachusetts: Wiley-Blackwell, 470.

- Ramat, Paolo (1984) 'On the rise and transformation(s) of morphosyntactic categories' – *Historical Syntax*. Ed. Fisiak, Jacek. Berlin, New York, Amsterdam: Mouton Publishers, 403, 410.
- Ramsey, John T. (2007) – *Sallust's Bellum Catilinae*. Oxford, New York: Oxford University Press, 203.
- Schmitz, Leonhard (1859) – *C. Julii Caesaris Commentarii de Bello Gallico*. Philadelphia: Blanchard and Lea, 26.
- Stolz, Friedrich; Schmalz, Joseph Hermann (1900) – *Lateinische Grammatik. Laut- und Formenlehre. Syntax und Stilistik*. Dritte Auflage. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 371.
- Wills, Austin (1996) – *Repetition in Latin Poetry. Figures of Allusion*. Oxford: Clarendon Press, 53, 104, 395, 420, 427, 438, 470.

Summary

In this master thesis titled “Põhisõna kordus relatiivlauses Caesari kommentaaride näitel” (“Repetition of the antecedent in the relative clause in Caesar’s commentaries”) I identified and examined the repetition of the antecedent in the relative clause in Gaius Julius Caesar’s war commentaries (the *Commentarii de bello Gallico* or *The Gallic Wars* and the *Commentarii de bello civili* or *The Civil War*).

The aim of this thesis was to describe and analyse sentences with this repetition as closely and as in detail as possible. In addition to that, I posed three hypotheses, namely that 1) Caesar uses the repetition of the antecedent in the relative clause in contexts, where he describes the environment and nature, journey, and actions in war; 2) the repeated antecedent words belong to semantic groups of geography and nature, travelling and motion, and military vocabulary; 3) Caesar uses other types of repetition near, meaning in the same paragraph as the repetition of the antecedent.

I based the analysis on the *Bibliotheca Teubneriana* editions of Caesar’s commentaries and also compared the sentences to those in the *Loeb Classical Library* editions.

I analysed the material qualitatively as well as quantitatively. I studied the Latin text of both commentaries and identified and collected all the repetitions of the antecedent words. Qualitative analysis had mainly to do with determining the case of the repeated antecedents, the function of the antecedent word’s case, the verb in the relative clause and the function of the clause, the context of the sentence, the semantic group of the repeated antecedent word, the function of the repetition, the types of relative clauses and identifying other types of repetition in the same paragraphs. Quantitative analysis was based on counting the number of repetitions, their division amongst the books and compiling the statistics for the cases of the repeated antecedent, the combinations of these cases in the main and relative clauses, the functionality of these repetitions, types of relative clauses with the repetition, and other types of repetitions in the same paragraphs as the repetitions of the antecedent.

I identified the repetition of the antecedent in thirty-six places between both commentaries. In *The Gallic Wars* I found twenty six repetitions, while in *The Civil War* I found ten repetitions. The first book of *The Gallic Wars* had the most repetitions of the antecedent (eight times). The most repeated antecedent words were *locus* ('place'), *res* ('thing; actions; event'), *dies* (masculine; 'day'), *litterae* (feminine plural; 'letter'), *portus* ('port') and *proelium* ('battle'), the other twenty antecedent words were repeated only once.

The relative clause occurred mainly as a typical one, expressing an objective fact. On several occurrences it functioned as a final, temporal or characteristic clause or expressed indirect speech.

In the main clause the antecedent word was mostly in the accusative case (thirteen times out of thirty-six) and in the relative clause the antecedent was mainly in the ablative case (nineteen times out of thirty-six). The most used case combinations were those where the antecedent word was in the accusative or nominative case in the main clause and in the ablative case in the relative clause.

The first and second hypotheses were partly proved. The repetition of the antecedent occurred mostly in contexts where Caesar described war action (sixteen times), the environment and nature (six times), and, unexpectedly, the situation and military architecture (three times). In the context of journey description, the repetition occurred only two times. The repeated antecedent words belonged mainly to the semantic categories of geography and nature (eight times), military (seven times), and, again unexpectedly, city (four times). The antecedent word belonged to the category of travelling and motion only two times. The third hypothesis was proved, because in every paragraph but one where the repetition of the antecedent occurred, there were other types of word and phrase repetition as well.

The thesis is divided into the following parts: 1) used abbreviations; 2) introduction; 3) theoretical background; 4) analysis of the repetition of the antecedent; 5) conclusion; 6) bibliography; 7) summary; 8) appendices.

The author of this thesis had the support of a stipend by the University of Tartu Foundation (“Ants ja Maria Silvere ning Sigfried Panti mälestusstipendium”) and University of Tartu base financing grant no PHVLC18912.

Lisa 1: korpuse kirjeldus

Põhisõna kordus relatiivlauses

Tabel 6. Korpuse kirjeldus: põhisõna kordus relatiivlauses.

põhisõna: <i>iter</i> (n.; 'tee')	lause: <i>Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent.</i>	tõlge: Kokku oli kaks teed , milliseid teid mööda neil oli võimalik kodumaalt lahkuda.	PL kääne: nom. pl. RL kääne: abl. pl RL käände funkts.: <i>ablativus lineae</i> RL verb: <i>possent</i> (impf. conj. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: iseloomustav relatiivlause	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) läheb see lause veel edasi.
kohaviide: <i>Gal.</i> 1.6.1				
kontekst: keskkonna- ja looduskirjeldus				
põhisõna: <i>dies</i> (f. ³⁴ ; 'kuupäev')	lause: <i>Omnibus rebus ad profectionem comparatis diem dicunt, qua die ad ripam Rhodani omnes convenient.</i>	tõlge: Kõik asjad lahkumiseks valmis pandud, nimetavad nad kuupäeva, millisel kuupäeval kõik Rhodanuse kaldal peaksid kokku tulema.	PL kääne: nom. sg. RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: <i>ablativus temporis</i> RL verb: <i>convenient</i> (pr. conj. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: finaallause („... et nad sellel kuupäeval ...“)	
kohaviide: <i>Gal.</i> 1.6.4				
kontekst: plaanide kirjeldus				
põhisõna: <i>dies</i> (m.; 'päev')	lause: <i>Ubi se diutius duci intellexit et diem instare, quo</i>	tõlge: Kui ta mõistis, et teda peetakse kaua kinni ja läheneb	PL kääne: acc. sg. RL kääne: abl. sg.	

³⁴ Siin ei saa aga täiesti kindel olla, et pealause põhisõna *dies* on ikka naissoost, kuna selle juures ei ole ühtegi täiendit.

kohaviide: <i>Gal.</i> 1.16.5-6	<i>die frumentum militibus metiri oporteret, convocatis eorum principibus, quorum magnam copiam in castris habebat, in his Diviciaco et Lisco, qui summo magistratui praeera[n]t, quem vergobretum appellant Haedui, qui creatur annuus et vitae necisque in suos habet potestatem, graviter eos accusat, quod, cum neque emi neque ex agris sumi possit, tam necessario tempore, tam propinquis hostibus ab iis non sublevetur, praesertim cum magna ex parte eorum precibus adductus bellum suscepit.</i>	päev, millisel päeval on vaja sõduritele viljanorm välja jagada, kutsunud kokku nende [häädulaste] juhid, keda oli tal sõjalaagris suur kogus, nende seas Diviciacuse ja Liscuse, kes oli kõrgeim ametnik, keda häädulased kutsuvad <i>vergobretus</i> 'eks, keda valitakse igal aastal ning kellel on võim elu ja surma üle, süüdistab ta neid tõsiselt, kuna nad ei toeta teda nii pingelisel ajal, nii lähedal olevate vaenlastega, kui [vilja] ei saa ei osta ega põldudelt kokku koguda; seda enam ta kaebab, et on hüljatud, eriti kuna ta alustas sõda suuresti nende palvetest mõjutatuna.	<p>RL käände funkts.: <i>ablativus temporis</i></p> <p>RL verb: <i>oporteret</i> (impf. conj. act. sg. 3)</p> <p>RL tüüp/konj. põhjus: finaallause („... et sellel päeval ...“); kaudne kõne</p>	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) läheb see lause veel edasi.
põhisõna: <i>tabula</i> (f.; 'tahvel')	lause: <i>In castris Helvetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae et ad Caesarem relatae, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent, et item separatim pueri, senes mulieresque.</i>	tõlge: Helveetide laagris leiti ja toodi Caesarile kreeka tähtedega kirjutatud tahvlid , millistel tahvlitel oli nimeliselt kirjas arvestus, milline hulk neist oli kodumaalt lahkunud, milline [hulk] võimelised relvi kandma, ning eraldi ka lapsed, vanurid ja naised.	<p>PL kääne: nom. pl.</p> <p>RL kääne: abl. pl.</p> <p>RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + abl.</p> <p>RL verb: <i>erat</i> (impf. ind. act. sg. 3)</p> <p>RL tüüp/konj. põhjus: tavaline</p>	

põhisõna: <i>proelium</i> (n.; 'lahing')	lause: <i>Ariovistum autem, ut semel Gallorum copias proelio vicerit, quod proelium factum sit ad Magetobrigam, superbe et crudeliter imperare, obsides nobilissimi cuiusque liberos poscere et in eos omnia exempla cruciatusque edere, si qua res non ad nutum aut ad voluntatem eius facta sit.</i>	tõlge: Ariovistus aga, kui ta oli lõplikult võitnud Gallia vägesid lahingus, milline lahing peeti Magetobriga juures, valitses ülbelt ja julmalt, nõudis pantvangideks iga kõrgest soost mehe lapsi ning pani nende vastu toime kõiki näiteid piinamisest, kui kuidagi tegutseti tema tahte ja soovi vastaselt.	PL kääne: abl. sg. RL kääne: nom. sg. RL käände funkts.: <i>nominativus subiectivus</i> RL verb: <i>factum sit</i> (pf. conj. pass. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: kaudne kõne	
kohaviide: <i>Gal.</i> 1.31.12				
kontekst: olukorra kirjeldus				
põhisõna: <i>locus</i> (m.; 'koht')	lause: <i>Ubi eum castris se tenere Caesar intellexit, ne diutius commeatu prohiberetur, ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sescentos ab his, castris idoneum locum delegit acieque triplici instructa ad eum locum venit.</i>	tõlge: Kui Caesar mõistis, et ta [Ariovistus] püsib laagris, valis ta selleks, et teda kauem toidumoonast eemal ei hoitaks, laagri jaoks sobiva koha teisel pool seda kohta, millises kohas germaanid olid positsioonile asunud, umbes kuuesaja kaksiksammu kaugusel tema enda omast [laagrist] ja läks sinna kohta kolmekordselt rivistatud lahinguriviga.	PL kääne: acc. sg. (eessõnakonstruktsioon <i>ultra</i> + acc.) RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + abl. RL verb: <i>consederant</i> (plpf. ind. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: pealauses põhisõna koos ühilduva demonstratiivpronoomeniga (<i>eum</i>)
kohaviide: <i>Gal.</i> 1.49.1				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus				
põhisõna: <i>locus</i> (m.; 'koht')	lause: <i>Loci natura erat haec, quem locum nostri castris delegerant: collis ab summo aequaliter declivis ad flumen</i>	tõlge: Selline oli loodus kohal, millise koha meie mehed laagri jaoks olid valinud: künka nõlv	PL kääne: gen. sg. RL kääne: acc. sg. RL käände funkts.: <i>accusativus obiectivus</i>	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) lõppeb lause verbiga <i>delegerant</i> .
kohaviide: <i>Gal.</i> 2.18.1				

kontekst: keskkonna- ja looduskirjeldus	<i>Sabim, quod supra nominavimus, vergebat.</i>	laskus tasaselt tipust Sabise jõeni, mida mainisime ülal.	RL verb: <i>delegerant</i> (plpf. ind. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
põhisõna: <i>locus</i> (m.; 'koht')	lause: <i>Re frumentaria comparata equitibusque delectis iter in ea loca facere coepit, quibus in locis esse Germanos audiebat.</i>	tõlge: Toidumoon hangitud ja hobused valitud, asub ta teele nendesse kohtadesse, millistes kohtades ta oli kuulnud germaane olevat.	PL kääne: acc. pl. (eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + acc.) RL kääne: abl. pl. RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + abl. RL verb: <i>audiebat</i> (impf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: pealauses põhisõna koos ühilduva demonstratiivpronoomeniga (<i>ea</i>)
kohaviide: Gal. 4.7.1				
kontekst: teekonna kirjeldus				
põhisõna: <i>res</i> (f.; 'asi')	lause: <i>Quod ubi Caesar comperit, omnibus iis rebus confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, ut Germanis metum iniceret, ut Sugambros ulcisceretur, ut Ubios obsidione liberaret, diebus omnino decem et octo trans Rhenum consumptis, satis et ad laudem et ad utilitatem profectum arbitratus se in Galliam recepit pontemque rescidit.</i>	tõlge: Kui Caesar sellest teadlikuks sai, olid saavutatud kõik need asjad, milliste asjade tõttu ta oli otsustanud sõjaväe üle viia – selleks et germaanidesse hirmu sisendada, et sigambritele kätte maksta, et ubilased ümberpiiramisest vabastada –, olles veetnud Reini jõe taga kokku 18 päeva ja arvates, et ta on läinud piisavalt kaugele nii au kui ka kasu seisukohalt, taandus ta tagasi Galliasse ja lõhkus silla.	PL kääne: abl. pl. RL kääne: gen. pl. RL käände funkts.: järelsõnakonstruktsioon gen. + <i>causa</i> RL verb: <i>constituerat</i> (plpf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: pealauses põhisõna koos ühilduva demonstratiivpronoomeniga (<i>iis</i>)
kohaviide: Gal. 4.19.4				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus (tagajärjed)				

põhisõna: <i>pars</i> (f.; 'suund')	lause: <i>Dum ea geruntur, legione ex consuetudine una frumentatum missa, quae appellabatur septima, neque ulla ad id tempus belli suspicione interposita, cum pars hominum in agris remaneret, pars etiam in castra ventitaret, ii quo pro portis castrorum in statione erant, Caesari nuntiaverunt pulverem maiorem, quam consuetudo ferret, in ea parte videri, quam in partem legio iter fecisset.</i>	tõlge: Sellal kui need asjad toimuvad, saadeti üks leegion, mida kutsuti seitsmendaks, harjumuspäraselt toidumoona hankima ja selleks ajaks polnud tekkinud mingit sõjahirmu, kuna osa inimestest jäi maha põldudele, osa käis sageli isegi laagris; need, kes seal laagri väravate ees valves olid, teatasid Caesarile, et näha on suuremat tolmupilve, kui tavaliselt kaasneb, selles suunas, millises suunas leegion oli teele asunud.	PL kääne: abl. sg. (eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + abl.) RL kääne: acc. sg. RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + acc. RL verb: <i>fecisset</i> (plpf. conj. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: kaudne kõne	kommentaar: pealauses põhisõna koos ühilduva demonstratiivpronoomeniga (<i>ea</i>)
kohaviide: Gal. 4.32.1				
kontekst: olukorra kirjeldus				
põhisõna: <i>portus</i> (m.; 'sadam')	lause: <i>Conlaudatis militibus atque iis, qui negotio praefuerant, quid fieri velit, ostendit atque omnes ad portum Itium convenire iubet, quo ex portu commodissimum in Britanniam traiectum esse cognoverat, circiter milium passuum XXX transmissum a continenti.</i>	tõlge: Kiitnud sõdureid ja neid, kes olid tööd juhtinud, seletab, mida ta tahab, et sünniks, ning käsib kõigil koguneda Itiuse sadamasse, millise sadama kohta ta oli teada saanud, et seal on Britanniase kõige sobivam ülesõit, umbes 30 miili pikkune üleminek maismaalt.	PL kääne: acc. sg. (eessõnakonstruktsioon <i>ad</i> + acc.) RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>ex</i> + ablatiiv RL verb: <i>cognoverat</i> (plpf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) läheb lause veel edasi.
kohaviide: Gal. 5.2.3				
kontekst: plaanide kirjeldus				
põhisõna: <i>civitas</i> (f.; 'rahvas')	lause: <i>Britanniae pars interior ab iis incolitur, quos natos in</i>	tõlge: Britannia siseala asustatakse nende poolt, kes	PL kääne: gen. pl. RL kääne: abl. pl.	

kohaviide: <i>Gal.</i> 5.12.1-2	<i>insula ipsi memoria proditum dicunt, maritima pars ab iis, qui praedae ac belli inferendi causa ex Belgio transierant – qui omnes fere iis nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt – et bello inlato ibi remanserunt atque agros colere coeperunt.</i>	ütlevad, et nende pärimuses on edasi antud, et nad on saarel sündinud; mereäärset ala aga nende poolt, kes tulid röövimise ja sõjapidamise põhjusel üle belgide aladelt – peaaegu kõiki neist kutsutakse nende nimedega, mis on pärit rahvastelt, milliste rahvaste seast pärit olnuna nad sinna saabusid – ning sõda peetud, püsisid nad seal ja hakkasid maad harima.	RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>ex + abl.</i> RL verb: <i>pervenerunt</i> (pf. ind. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
kontekst: hõimu või rahva kirjeldus				
põhisõna: <i>clamor</i> (m.; 'kisa')	lause: <i>Interim ad Labienum per Remos incredibili celeritate de victoria Caesaris fama perfertur, ut cum ab hibernis Ciceronis milia passuum abesset circiter LX eoque post horam nonam diei Caesar pervenisset, ante mediam noctem ad portas castrorum clamor oriretur, quo clamore significatio victoriae gratulatioque ab Remis Labieno fieret.</i>	tõlge: Vahepeal jõuab reemide kaudu imepärase kiirusega Labienuseni kuuldus Caesaris võidust; ehkki ta [Labienus] oli Cicero talvelaagrast umbes 60 miili kaugusel ja Caesar jõudis selleni pärast päeva üheksandat tundi, tõusis enne keskööd laagri väravate juures kisa, millise kisaga annavad reemid Labienusele edasi võiduteate ja õnnitlused.	PL kääne: nom. sg. RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: <i>ablativus instrumenti</i> RL verb: <i>fieret</i> (pr. conj. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: finaallause („... et selle kisaga anda ...“)	
kohaviide: <i>Gal.</i> 5.53.1				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus (tagajärjed)				
põhisõna: <i>dies</i> (m.; 'päev')	lause: <i>Haec in omnibus Eburonum partibus gerebantur</i>	tõlge: Need asjad toimusid kõikidel ebufoonide aladel ning	PL kääne: nom. sg. RL kääne: acc. sg.	

kohaviide: Gal. 6.35.1	<i>diesque adpetebat septimus, quem ad diem Caesar ad impedimenta legionemque reverti constituerat.</i>	lähenes seitsmes päev , milliseks päevaks oli Caesar otsustanud pöörduda tagasi sõjamoona ja leegioni juurde.	RL käände funkts.: eessõnakonstruksioon <i>ad</i> + acc. RL verb: <i>constituerat</i> (plpf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			
põhisõna: <i>castellum</i> (n.; 'kindlus')	lause: <i>Castra opportunis locis erant posita ibique castella XXIII facta, quibus in castellis interdiu stationes ponebantur, ne qua subito eruptio fieret.</i>	tõlge: Laagrid olid üles löödud sobivatesse kohtadesse ja sinna tehtud 23 kindlust , millistesse kindlustesse olid päeval paigutatud vahtkonnad, et kuidagi järsku väljatungi ei toimuks.	PL kääne: nom. pl. RL kääne: abl. pl. RL käände funkts.: eessõnakonstruksioon <i>in</i> + ablatiiv RL verb: <i>ponebantur</i> (impf. ind. pass. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
kohaviide: Gal. 7.69.7			
kontekst: militaararhitektuuri kirjeldus			
põhisõna: <i>navis</i> (f.; 'laev')	lause: <i>Huius adventum L. Caesar filius cum X longis navibus ad Clupeas praestolans, quas navis Uticae ex praedonum bello subductas P. Attius reficiendas huius belli causa curaverat, veritus navium multitudinem ex alto refugerat, adpulsaque ad proximum litus trireme constrata et in litore relicta pedibus Hadrumetum perfugerat.</i>	tõlge: Lucius Caesar noorem, oodates tema saabumist Clipea juures kümne sõjalaevaga (milliste laevade parandamise eest selle sõja jaoks oli hoolt kandnud Publius Attius, olles need maale Uticasse vedanud), olles kartnud laevade suurt hulka oli pagenud avamerelt ning olles suunanud tekiga trireemi lähimasse randa ja jätnud selle rannale oli ta põgenenud jalgsi Hadrumetumisse.	PL kääne: abl. pl. (eessõnakonstruksioon <i>cum</i> + abl.) RL kääne: acc. pl. RL käände funkts.: <i>accusativus obiectivus</i> RL verb: <i>curaverat</i> (plpf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
kohaviide: Civ. 2.23.3			
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			

põhisõna: <i>lex</i> (f.; 'seadus')	lause: <i>Huic et paternum hospitium cum Pompeio et simultas cum Curione intercedebat, quod tribunus plebis legem promulgaverat, qua lege regnum Iubae publicaverat.</i>	tõlge: Tal [Jubal] oli isalt päritud sõbralikud suhted Pompeiusega ja vaen Curioga, kuna rahvatribuunina oli see esitanud seaduse, millise seadusega Juba kuningriik muutus riiklikuks omandiks.	PL kääne: acc. sg. RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: <i>ablativus instrumenti</i> RL verb: <i>publicaverat</i> (plpf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
kohaviide: <i>Civ. 2.25.4</i>				
kontekst: isiku või tema omaduste kirjeldus				
põhisõna: <i>res</i> (f.; 'tegevus')	lause: <i>Namque huiusmodi res aut pudore aut metu tenentur, quibus rebus nox maxime adversaria est.</i>	tõlge: Nimelt, häbitunde või hirmuga hoitakse ohjes niisuguseid tegevusi, milliste tegevuste suhtes on öö väga vaenulik.	PL kääne: nom. pl. RL kääne: dat. pl. RL käände funkts.: <i>dativus incommodi</i> RL verb: <i>est</i> (pr. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
kohaviide: <i>Civ. 2.31.7</i>				
kontekst: isiku või tema omaduste kirjeldus				
põhisõna: <i>portus</i> (m.; 'sadam')	lause: <i>Nacti portum, qui appellatur Nymphaeum, ultra Lissum milia passuum III, eo naves introduxerunt – qui portus ab Africo tegebatur, ab austro non erat tutus – leviusque tempestatis quam classis periculum aestimaverunt.</i>	tõlge: Jõudnud sadamasse , mida kutsutakse Nymphaeumiks, kolm miili Lissusest edasi, juhtisid nad laevad sinna – see [milline] sadam oli varjatud edelatuule eest, lõunatuule eest polnud aga kaitstud – ja arvasid, et oht tormi ees on kergemini talutav kui laevastiku ees.	PL kääne: acc. sg. RL kääne: nom. sg. RL käände funkts.: <i>nominativus subiectivus</i> RL verb: <i>tegebatur</i> (impf. ind. pass. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: Loebi väljaandes (2016) on relatiivlause teistsuguse interpunktsiooni tulemusel eraldi lauses (... <i>introduxerunt. (Qui portus ...)</i>).
kohaviide: <i>Civ. 3.26.4</i>				
kontekst: keskkonna- ja looduskirjeldus				

Põhisõna kordus järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga

Tabel 7. Korpuse kirjeldus: põhisõna kordus järgnevas lauses, mis algab relatiivfraasiga.

põhisõna: <i>proelium</i> (n.; 'lahing')	lause: <i>Qui cupidius novissimum agmen inseguti alieno loco cum equitatu Helvetiorum proelium committunt, et pauci de nostris cadunt. Quo proelio sublati Helvetii, quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant, audacius subsistere nonnumquam et novissimo agmine proelio nostros lacessere coeperunt.</i>	tõlge: See [ratsavägi], jälitanud innukalt järelväge, astub võõras kohas helveetide ratsaväega lahingusse ja mõned meie omadest hukkuvad. Selle lahingu tõttu kõrgendatud meeolus helveetid, kuna nad olid 500 ratsaväelasega tagasi löönud nii suure ratsaväelaste hulga, hakkasid mõnikord julgemalt vastu panema ja järelväega meie mehi lahingusse meelitama.	PL kääne: acc. sg. RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: <i>ablativus causae</i> RL verb: <i>coeperunt</i> (pf. ind. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
kohaviide: Gal. 1.15.2-3			
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			
põhisõna: <i>ratio</i> (f.; 'toimimisviis')	lause: <i>Si quos adversum proelium et fuga Gallorum commoveret, hos, si quaerent, reperire posse diuturnitate belli defatigatis Gallis Ariovistum, cum multos menses castris se ac paludibus tenuisset neque sui potestatem fecisset, desperantes iam de pugna et dispersos subito adortum magis ratione et consilio quam virtute vicisse. Cui rationi contra homines barbaros atque</i>	tõlge: Kui kedagi peaks rahutuks tegema gallide õnnetu lahing ja põgenemine, võivad nad, kui küsivad, avastada, et sellal kui gallid olid sõja pikast kestvusest väsitatud, siis Ariovistus, kui ta oli mitu kuud laagris ja soodes püsinud ning ei olnud [kedagi] endale lähedale lasknud, olles rünnanud ootamatult neid, kes olid juba võitluse tõttu meelt heitnud ning laiali jooksnud,	PL kääne: abl. sg. RL kääne: dat. sg. RL käände funkts.: <i>dativus possessivus</i> RL verb: <i>fuisset</i> (plpf. conj. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: kaudne kõne
kohaviide: Gal. 1.40.8-9			
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			

	<i>imperitos locus fuisset, <h>ac ne ipsum quidem sperare nostros exercitus capi posse.</i>	võitis pigem toimimisviisi ja plaani kui vaprusena. Ehkki selles toimimisviisil oli sobivus barbaarsete ja kogenematute inimete vastu, ei lootnud isegi tema ise, et sellega saaks meie sõjaväge võita.		
põhisõna: <i>castra</i> (n.; 'laager')	lause: <i>Itaque paulisper apud oppidum morati agrosque Remorum depopulati omnibus vicis aedificiisque, quo adire potuerant, incensis ad castra Caesaris omnibus copiis contenderunt et a milibus passuum minus duobus castra posuerunt. Quae castra, ut fumo atque ignibus significabatur, amplius milibus passuum octo in latitudinem patebant.</i>	tõlge: Niisiis, kui nad linna juures lühikest aega peatusid ning laastasid reemide põllud ning kui olid maha põletanud kõik külad ja hooned, mille juurde nad minna suutsid, ruttasid nad kõigi vägedega Caesari laagri poole ja vähem kui kahe miili kaugusele panid üles laagri . See laager , nagu oli näha suitsust ja valvetuledest, oli rohkem kui kaheksa miili laiune.	PL kääne: acc. pl.	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) on selles kohas üks lause ning relatiivfraasiga algav osalause on eraldatud semikooloniga (... <i>posuerunt; quae castra ...</i>)
kohaviide: <i>Gal. 2.7.3-4</i>			RL kääne: nom. pl.	
kontekst: militaararhitektuuri kirjeldus			RL käände funkts.: <i>nominativus subiectivus</i>	
	RL verb: <i>patebant</i> (impf. ind. act. pl. 3)			
			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
põhisõna: <i>consilium</i> (n.; 'nõupidamine')	lause: <i>His nuntiis acceptis Galba, cum neque opus hibernorum munitionesque plene essent perfectae neque de frumento reliquoque commeatu satis esset provisum, quod deditioe facta obsidibusque acceptis nihil de bello timendum existimaverat,</i>	tõlge: Need teated kätte saanud, sellepärast et ei talvelaagrite ehitamine ega kaitseehitised polnud täiesti lõpule viidud ning ei teravilja ega ülejäänud toidumooni varumine piisav, ja kuna ta oli arvanud, et sõda pole alistumise ja vastuvõetud pantvangide tõttu vaja karta,	PL kääne: abl. sg. (abl. abs.)	
kohaviide: <i>Gal. 3.3.1-3</i>			RL kääne: abl. sg.	
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>in + abl.</i>	
	RL verb: <i>dicebantur</i> (impf. ind. pass. pl. 3)			
			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	

	<p>consilio <i>celeriter convocato sententias exquirere coepit. Quo in consilio, cum tantum repentini periculi praeter opinionem accidisset ac iam omnia fere superiora loca multitudine armatorum completa conspicerentur neque subsidio veniri neque commeatus supportari interclusis itineribus possent, prope iam desperata salute nonnullae eiusmodi sententiae dicebantur, ut impedimentis relictis eruptione facta isdem itineribus, quibus eo pervenissent, ad salutem contenderent.</i></p>	<p>olles kiiresti kutsunud kokku nõupidamise, hakkas Galba arvamusi küsima. Kuna vastu ootust oli tekkinud nii suur äkiline oht ja juba paistsid peaaegu kõik kõrgemad kohad täidetuna relvastatud meeste massist ning tõkestatud teede tõttu polnud võimalik ei abiväega minna ega toidumoonna kohale toimetada ja igasugune pääsemislootus oli juba peaaegu kadunud, öeldi sellel nõupidamisel sedalaadi arvamusi: jätnud maha pagasi, tunginud välja, peaksid nad üritama pääsemist neidsamu teid mööda, mida mööda sinna olid saabunud.</p>		
<p>põhisõna: <i>silva</i> (f.; 'mets')</p>	<p>lause: <i>Nam quod intellegebant maximas nationes, quae proelio contendissent, pulsas superatasque esse continentesque silvas ac paludes habebant, eo se suaque omnia contulerunt. Ad quarum initium silvarum cum Caesar pervenisset castraque munire instituisset neque hostis interim visus esset, dispersis in opere</i></p>	<p>tõlge: Nimelt, kuna nad mõistsid, et väga suured rahvad, kes lahingus olid võidelnud, olid löödud ja võidetud ning asusid külgnEVates metsades ja soodes, toimetasid nad endid ja kõik oma asjad sinna. Kui Caesar oli nende metsade serva jõudnud ja alustanud laagri ehitamist ning vahepeal</p>	<p>PL kääne: acc. pl.</p>	
<p>kohaviide: <i>Gal. 3.28.2-3</i></p>			<p>RL kääne: gen. pl.</p>	
<p>kontekst: sõjategevuse kirjeldus</p>			<p>RL käände funkts.: <i>genitivus subiectivus</i></p>	
	<p>RL verb: <i>pervenissent</i> (plpf. conj. act. sg. 3)</p>			
			<p>RL tüüp/konj. põhjus: alistava sidesõna <i>cum historicum</i>'iga algav ajalause</p>	

	<i>nostris subito ex omnibus partibus silvae evolaverunt et in nostros impetum fecerunt.</i>	ei olnud näha ühtegi vaenlast ja meie mehed olid toimingute tõttu laiali, söötsid nad järsku igast metsanurgast välja ja ründasid meie mehi.			
põhisõna: <i>insula</i> (f.; 'saar')	lause: <i>Complures praeterea minores obiectae insulae existimantur. De quibus insulis nonnulli scripserunt dies continuos XXX sub bruma <m> esse noctem.</i>	tõlge: Arvatakse, et peale selle asuvad vastas veel mitmed väiksemad saared . Nende saarte kohta on mõned kirjutanud, et kesktalvel on seal 30 järjestikusel päeval öö.	PL kääne: nom. pl.	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) on see koht osa pikemast lausest ning relatiivfraasiga algav lause asub erineva interpunktsiooni tõttu samas lauses (<i>In hoc medio cursu est insula, quae appellatur Mona: complures ... insulae existimantur, de quibus insulis ...</i>).	
kohaviide: <i>Gal.</i> 5.13.3			RL kääne: abl. pl.		RL käände funkts.: eessõnakonstruksioon <i>de</i> + abl.
kontekst: keskkonna- ja looduskirjeldus			RL verb: <i>scripserunt</i> (pf. ind. act. pl. 3)		RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
põhisõna: <i>flumen</i> (n.; 'jõgi')	lause: <i>Caesar cognito consilio eorum ad flumen Tamesim in fines Cassivelauni exercitum duxit. Quod flumen uno omnino loco pedibus atque hoc aegre transiri potest.</i>	tõlge: Saanud nende plaanist teada, juhtis Caesar sõjaväe Cassivelaunuse aladele Tamesise [Thamesi] jõe juurde. Seda jõge saab ainult ühes kohas jala ületada ja sedagi vaevaliselt.	PL kääne: acc. sg. (eessõnakonstruksioon <i>ad</i> + acc.)	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) on selles kohas üks lause ning erineva interpunktsiooni tõttu on osalused eraldatud semikooloniga (... <i>duxit; quod flumen ...</i>).	
kohaviide: <i>Gal.</i> 5.18.1			RL kääne: acc. sg.		RL käände funkts.: <i>accusativus obiectivus</i>
kontekst: keskkonna- ja looduskirjeldus			RL verb: <i>potest</i> (pr. ind. act. sg. 3)		RL tüüp/konj. põhjus: tavaline

põhisõna: <i>litterae</i> (f.; 'kiri')	lause: <i>Perscribit in litteris hostes ab se discessisse omnemque ad eum multitudinem convertisse.</i>	tõlge: Kirjutab kirjas, et vaenlased olid tema juurest taandunud ning kogu väe tema [Caesari] vastu suunanud. See kiri kohale toodud, annab Caesar sellest kesköö paiku oma meestele teada ja julgustab neid meelekindlalt võitlema.	PL kääne: abl. pl. (eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + abl.) RL kääne: abl. pl. RL käände funkts.: abl. abs. RL verb: <i>facit</i> (pr. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) on esimene lause osa pikemast lausest (<i>Cicero data ... convertisse.</i>), kuid muus osas on interpunktsioon sama.
kohaviide: <i>Gal.</i> 5.49.3-4	Quibus litteris circiter media nocte Caesar adlatis suos facit certiores eosque ad dimicandum animo confirmat.			
kontekst: sõjategevuse kirjeldus				
põhisõna: <i>timor</i> (m.; 'hirm')	lause: <i>Sic omnium animos timor praeoccupaverat, ut p<a>ene alienata mente deletis omnibus copiis equitatum se ex fuga recepissee dicerent neque incolumi exercitu Germanos castra oppugnatos fuisse contenderent. Quem timorem Caesaris adventus sustulit.</i>	tõlge: Kõigi hingi oli haaranud hirm nõnda, et peaaegu hulluks läinuna ütlesid nad, et pärast kõigi vägede hävimist pääses põgenemise järel vaid ratsavägi, ja väitsid, et kui sõjaväge poleks kahjustatud, ei oleks germaanid laagrit rünnata kavatsenud. Selle hirmu võttis ära Caesari saabumine.	PL kääne: nom. sg. RL kääne: acc. sg. RL käände funkts.: <i>accusativus obiectivus</i> RL verb: <i>sustulit</i> (pf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
kohaviide: <i>Gal.</i> 6.41.3				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus (tagajärjed)				
põhisõna: <i>oppidum</i> (n.; 'linn')	lause: <i>Ille oppidum Biturigum positum in via Noviodunum oppugnare instituerat. Quo ex oppido cum legati ad eum venissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque vitae consuleret, ut celeritate</i>	tõlge: Ta [Caesar] oli otsustanud rünnata teel asuvat bituriigide linna Noviodunumit. Kui sellest linnast tulid tema juurde saadikud paluma, et ta neile andestaks ja nende elusid	PL kääne: acc. sg. RL kääne: abl. sg. RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>ex</i> + abl. RL verb: <i>venissent</i> (plpf. conj. act. pl. 3)	
kohaviide: <i>Gal.</i> 7.12.2-3				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus				

	<i>reliquas res conficeret, qua pleraque erat consecutus, arma conferri, equos produci, obsides dari iubet.</i>	säästaks, käskis ta relvad kokku korjata, hobused tuua ja pantvangid võtta, selleks et ta võiks ülejäänud asjad korda saata kiirusega, millega oli enamiku asjadest saavutanud.	RL tüüp/konj. põhjus: alistava sidesõna <i>cum historicum</i> 'iga algav ajalause	
põhisõna: <i>collis</i> (m.; 'küngas')	lause: <i>Ipsum erat oppidum in colle summo admodum edito loco, ut nisi obsidione expugnari non posse videretur.</i>	tõlge: Linn ise oli künka tipus, üsna kõrges kohas, nii et näis, et seda ei saa vallutada muudmoodi kui ümberpiiramisega. Selle künka jalameid uhtusid kahest küljest kaks jõge.	PL kääne: abl. sg. (eessõnakonstruktsioon <i>in</i> + abl.) RL kääne: gen. sg. RL käände funkts.: <i>genitivus explicativus</i> RL verb: <i>subluebant</i> (impf. ind. act. pl. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: Loebi väljaandes (1989) on selles kohas erineva interpunktsiooni tõttu üks lause ning relatiivlause semikooloniga eraldatud (... <i>videretur; cuius collis</i> ...).
kohaviide: Gal. 7.69.1-2	Cuius collis radices duo duabus ex partibus flumina subluebant.			
kontekst: keskkonna- ja looduskirjeldus				
põhisõna: <i>res</i> (f.; 'sündmus')	lause: <i>Itaque Caninium Rebilum legatum, familiarem necessarium<que> Scriboni Libonis, mittit ad eum conloquii causa; mandat ut Libonem de concilianda pace hortetur; in primis, ut ipse cum Pompeio conloquerentur, postulat; magno opere sese confidere demonstrat, si eius rei sit potestas facta, fore ut aequis condicionibus ab armis discedatur. Cuius rei magnam</i>	tõlge: Niisiis saadab ta läbirääkimise põhjusel tema juurde legaati Caninius Rebiluse, Scribonius Libo hea tuttava ja liitlase; teeb ülesandeks, et ta õhutaks Libot rahu saavutamise asjus; eriti nõuab, et ta võiks ise Pompeiusega läbi rääkida; selgitab, et on endas väga kindel, et kui sellele sündmusele antaks võimalus, saab olema nii, et võrdsetel	PL kääne: gen. sg. RL kääne: gen. sg. RL käände funkts.: <i>genitivus obiecti</i> RL verb: pöördeline verb puudub RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: Pealauses põhisõna koos ühilduva demonstratiivpronoomeniga (<i>eius</i>). Relatiivfraasiga algavas lauses on elliptiline konstruktsioon, kus verb <i>esse</i> on ära jäetud ning selle asemel on futuurumi aktiivi naissoo akusatiivi käändes partitsiip <i>perventurum</i> . Loebi väljaandes (2016) on esimene lause jaotatud mitmeks eri lauseks.
kohaviide: Civ. 1.26.3-4				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus				

	<i>partem laudis atque existimationis ad Libonem perventuram, si illo auctore atque agente ab armis sit discessum.</i>	tingimustel võiks relvad maha panna. Suur osa selle sündmuse kiitusest ja tunnustusest läheks Libole, kui tema ajendusel ja vahendamisel pannakse relvad maha.		Relatiivfraasiga algav lause pealausega samas lauses (... <i>discedatur; cuius rei ...</i>).
põhisõna: <i>musculus</i> (m.; 'kaitsekatus')	lause: <i>Ubi ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi, musculum pedes LX longum ex materia bipedali, quem a turri latericia ad hostium turrim murumque perducerent, facere instituerunt. Cuius musculi haec erat forma.</i>	tõlge: Kui nad olid kindlad, et sellest tornist saavad nad kaitsta neid asju, mis ümber on, hakkasid nad kahe jala paksusest puidust ehitama 60 jala pikkust kaitsekatus , mida nad võiksid tellistest tornist viia vaenlaste torni ja müürini. Selle kaitsekatus e välimus oli selline.	PL kääne: acc. sg.	
kohaviide: <i>Civ. 2.10.1</i>			RL kääne: gen. sg.	
kontekst: militaararhitektuuri kirjeldus			RL käände funkts.: <i>genitivus subiectivus</i>	
	RL verb: <i>erat</i> (impf. ind. act. sg. 3)			
			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	
põhisõna: <i>opinio</i> (f.; 'kuuldus')	lause: <i>Hi sive vere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, sive etiam auribus Vari serviunt – nam quae volumus, ea credimus libenter, et quae sentimus ipsi, reliquos sentire speramus – confirmant quidem certe totius exercitus animos alienos esse a Curione, maximeque opus esse in conspectum exercitus venire et conloquendi dare facultatem. Qua opinione adductus Varus</i>	tõlge: Nad teatasid talle kuulduse , mida nad tõesti kas usuvad või teenivad vaid Variuse kõrvu – sest mida me tahame, seda usume meelsasti, ja mida me ise arvame, loodame, et teisedki arvavad –, igal juhul nad tõesti kinnitavad, et kogu sõjavägi on meelestatud Curio vastu ja et on väga tarvis sõjaväe vaatepiirile minna ja anda võimalus läbirääkimiseks. Sellest kuuldusest mõjustatud	PL kääne: acc. sg.	kommentaari: Loebi väljaandes (2016) on esimene lause eraldatud mitmeks väiksemaks lauseks, kuid muid erinevusi pole.
kohaviide: <i>Civ. 2.27.2-3</i>			RL kääne: abl. sg.	
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			RL käände funkts.: <i>ablativus causae</i>	
	RL verb: <i>educit</i> (pr. ind. act. sg. 3)			
			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	

	<i>postero die mane legiones ex castris educit.</i>	Varus juhib järgmise päeva hommikul leegionid laagrist välja.			
põhisõna: <i>locus</i> (m.; 'koht')	lause: <i>Curio ad superiorem spem addita praesentis temporis opinione hostes fugere arbitratus copias ex locis superioribus in campum deducit. Quibus ex locis cum longius esset progressus, confecto iam labore exercitu XVI milium spatio constitit.</i>	tõlge: Kui käesoleva situatsiooni hinnang – ta arvas, et vaenlased põgenevad – oli suurendanud varasemat lootust, juhib Curio väed kõrgematest kohtadest tasandikule. Kui ta oli nendest kohtadest pikemalt edasi läinud, peatus ta pärast 16 miili, kuna sõjavägi oli juba pingutusest kurnatud.	PL kääne: abl. pl. (eessõnakonstruktsioon <i>ex + abl.</i>)	kommentaar: Nii Teubneri kui Loebi väljaannete järgi on laused eri lõikudes.	
kohaviide: <i>Civ.</i> 2.40.3-2.41.1			RL kääne: abl. pl.		RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>ex + abl.</i>
kontekst: teekonna kirjeldus			RL verb: <i>esset</i> (impf. conj. act. sg. 3)		RL tüüp/konj. põhjus: alistava sidesõna <i>cum historicum</i> 'iga algav ajalause
põhisõna: <i>res frumentaria</i> (f.; 'teraviljavarud')	lause: <i>Illi omnia perpeti parati maxime a re frumentaria laborabant. Cui re missis ad Caesarem legatis auxilium ab eo petebant; reliqua, ut poterant, incommoda per se sustinebant.</i>	tõlge: Valmis kõike taluma, olid nad kõige rohkem hädas teraviljavarude pärast. Saatnud nende teraviljavarude asjus Caesari juurde saadikud, palusid nad temalt abi; teised raskused võtsid nad enda kanda, nii nagu suutsid.	PL kääne: abl. sg. (eessõnakonstruktsioon <i>a + abl.</i>)	kommentaar: Loebi väljaandes (2016) põhisõna teises lauses ei korrata (<i>Illi omnia perpeti parati maxime a re frumentaria laborabant. Quare missis ad Caesarem legatis auxilium ab eo petebant</i>). Teubneri editsioonis on jäädud <i>re</i> juurde, mis on arhailisem ja poeetilisem daativ (klassikaliselt <i>rei</i>).	
kohaviide: <i>Civ.</i> 3.9.5			RL kääne: dat. sg.		RL käände funkts.: <i>dativus finalis</i>
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			RL verb: <i>petebant</i> (impf. ind. act. pl. 3)		RL tüüp/konj. põhjus: tavaline

põhisõna: <i>litterae</i> (f.; 'kiri')	lause: <i>At Scipionem properantem sequi litterae sunt consecutae a M. Favonio, Domitium cum legionibus adesse, neque se praesidium, ubi constitutus esset, sine auxilio Scipionis tenere posse. Quibus litteris acceptis consilium Scipio iterque commutat; Cassium sequi desistit, Favonio auxilium ferre contendit.</i>	tõlge: Ja jälitama kiirustavale Scipiote jõudis Marcus Favoniuselt järele kiri , et Domitius koos leegionitega on lähedal ja tugipunkti, kuhu ta määratud oli, ei suuda ta ilma Scipio abita enda käes hoida. Saanud selle kirja kätte, muudab Scipio plaani ja suunda; lõpetab Cassiuse jälitamise, tõttab Favoniusele abi viima.	PL kääne: nom. pl. RL kääne: abl. pl. RL käände funkts.: abl. abs. RL verb: <i>commutat</i> (pr. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline	kommentaar: Loebi väljaandes (2016) on teine lause eraldatud kaheks lühemaks lauseks.
kohaviide: <i>Civ. 3.36.6-7</i>				
kontekst: sõjategevuse kirjeldus				

Lisa 2: põhisõna kordustega samas lõigus esinevad sõna- ja fraasikordused

Tabel 8. Põhisõna kordustega samas lõigus esinevad sõna- ja fraasikordused.

Lõik	Lause	Kordusvõte + sõna
Gal. 1.6	<i>inter montem Iuram et flumen Rhodanum, vix qua singuli carri ducerentur, mons autem altissimus inpendebat, ut facile perpauci prohibere possent; alterum per provinciam nostram, multo facilius atque expeditius, propterea quod inter fines Helvetiorum et Allobrogum, qui nuper pacati erant, Rhodanus fluit isque nonnullis locis vado transitur.</i>	polüptooton: <i>montem – mons</i> polüptooton: <i>Rhodanum – Rhodanus</i> polüptooton: <i>facile – facilius</i>
	<i>Is dies erat a. d. V. [ante diem V] Kalendas Apriles.</i>	polüptooton: <i>dies – diem</i>
Gal. 1.15	<i>Idem facit Caesar equitatumque omnem, ad numerum quattuor milium, quem ex omni provincia et Haeduis atque eorum sociis coactum habebat, praemittit, qui videant, quas in partes hostes iter faciant.</i>	polüptooton + epanalepsis : <i>facit – faciant</i> polüptooton: <i>omnem – omni</i>
	<i>Quo proelio sublatis Helvetii, quod quingentis equitibus tantam multitudinem equitum propulerant, audacius subsistere nonnumquam et novissimo agmine proelio nostros lacessere coeperunt.</i>	diakoop: <i>proelio – proelio</i> polüptooton: <i>equitibus – equitum</i>
Gal. 1.16	<i>Diem ex die ducere Haedui ...</i>	polüptooton: <i>diem – die</i>
	<i>... quorum magnam copiam in castris habebat, in his Diviciaco et Lisco, qui summo magistratui praeera[n]t, quem vergobretum appellant Haedui, qui creatur annuus et vitae necisque in suos habet potestatem, graviter eos accusat, quod, cum neque emi neque ex agris sumi possit, tam necessario tempore, tam propinquis hostibus ab iis non sublevetur ...</i>	polüptooton: <i>habebat – habet</i> polüsündeton: <i>neque</i> anafoor: <i>tam</i>
	<i>Eo autem frumento, quod flumine Arari navibus subvexerat, propterea uti minus poterat, quod iter ab Arari Helvetii averterant, a quibus discedere volebat.</i>	<i>ploke + anafoor: quod ('mida' + 'kuna')</i> diakoop: <i>Arari</i>
	<i>... quod Gallia sub septentrionibus, ut ante dictum est, posita est – non modo frumenta in agris matura non erant ...</i>	epifoor + polüptooton : <i>est ... est ... erant</i>
Gal. 1.29	<i>In castris Helvetiorum tabulae repertae sunt litteris Graecis confectae et ad Caesarem relatae, quibus in tabulis nominatim ratio confecta erat, qui numerus domo exisset eorum, qui arma ferre possent ...</i>	anafoor: <i>qui</i> polüptooton: <i>sunt – erat</i> polüptooton: <i>confectae – confecta</i>

	<i>Quarum omnium rerum summa erat capitum Helvetiorum milia CCLXIII, Tulingorum milia XXXVI, Latobicorum XIII, Rauracorum XXIII, Boiorum XXXII; ex his qui arma ferre possent ad milia XCII.</i>	diakoop: <i>milia</i>
Gal. 1.31	<i>Ea re impetrata sese omnes flentes Caesari ad pedes proiecerunt: non minus se id contendere et laborare, ne ea, quae dixissent, enuntiarentur, quam uti ea, quae vellent, impetrarent, propterea quod, si enuntiatum esset, summum in cruciatum se venturos viderent.</i>	polüptooton: <i>impetrata – impetrarent</i> polüptooton: <i>enuntiarentur – enuntiatum</i> anafoor: <i>ea, quae ... ea, quae</i>
	<i>Locutus est pro his Diviciacus Haeduus: Galliae totius factiones esse duas; harum alterius principatum tenere Haeduos, alterius Arvernos.</i>	polüptooton: <i>Haeduus – Haeduos</i> polüptooton: <i>est – esse</i> anafoor: <i>alterius ... alterius ...</i>
	<i>Horum primo circiter milia XV Rhenum transisse; posteaquam agros et cultum et copias Gallorum homines feri ac barbari adamassent, traductos plures; nunc esse in Gallia ad C et XX milium numerum.</i>	polüptooton: <i>milia – milium</i> polüptooton: <i>Gallorum – Gallia</i> polüsündeton: <i>et</i>
	<i>... omnem nobilitatem, omnem senatum, omnem equitatum amisisse.</i>	anafoor: <i>omnem</i>
	<i>Quibus proeliis calamitatibusque fractos, qui et sua virtute et p. R. [populi Romani] hospitio atque amicitia plurimum ante in Gallia potuissent, coactos esse Sequanis obsides dare nobilissimos civitatis et iure iurando civitatem obstringere, sese neque obsides repetituros neque auxilium a p. R. [populo Romano] imploratuos neque recusatuos quominus perpetuo sub illorum ditione atque imperio essent.</i>	polüsündeton: <i>et</i> polüsündeton: <i>neque</i> diakoop: <i>obsides</i> polüptooton: <i>esse – essent</i> polüptooton: <i>civitatis – civitatem</i> polüptooton: <i>iure iurando</i> polüptooton: <i>populi Romani – populo Romano</i>
	<i>... quod solus neque iure iurando neque obsidibus teneretur.</i>	polüsündeton: <i>neque</i> polüptooton: <i>iure iurando</i>
	<i>Sed peius victoribus Sequanis quam Haeduis victis accidisse, propterea quod Ariovistus, rex Germanorum, in eorum finibus consedisset tertiamque partem agri Sequani, qui esset optimus totius Galliae, occupavisset, et nunc de altera parte tertia Sequanos decedere iuberet, propterea quod ...</i>	polüptooton: <i>Sequanis – Sequani – Sequanos</i> polüptooton: <i>tertiam – tertia</i> polüptooton: <i>partem – parte</i> polüptooton: <i>victoribus – victis</i> diakoop (anafoor?): <i>propterea quod</i>
	<i>Futurum esse paucis annis, uti omnes ex Galliae finibus pellerentur atque omnes Germani Rhenum transirent.</i>	anafoor: <i>omnes</i> polüptooton: <i>futurum – esse</i>

	<i>Neque enim conferendum esse Gallicum cum Germanorum agro, neque hanc consuetudinem victus cum illa comparandam.</i>	polüsündeton: <i>neque</i>
	<i>Ariovistum autem, ut semel Gallorum copias proelio vicerit, quod proelium factum sit ad Magetobrigam, superbe et crudeliter imperare, obsides nobilissimi cuiusque liberos poscere et in eos omnia exempla cruciatusque edere, si qua res non ad nutum aut ad voluntatem eius facta sit.</i>	anafoor: <i>ad</i> polüptooton: <i>factum sit – facta sit</i>
	<i>Nisi quid in Caesare p.q. R. [populoque Romano] sit auxilii, omnibus Gallis idem esse faciendum, quod Helvetii fecerint, ut domo emigrent, aliud domicilium, alias sedes ...</i>	polüptooton: <i>faciendum – fecerint</i> (epifooriline) polüptooton: <i>domo – domicilium</i> polüptooton: <i>aliud – alias</i> (anafooriline)
	<i>Haec si enuntiata Ariovisto sint, non dubitare quin de omnibus obsidibus, quid apud eum sint, gravissimum supplicium sumat.</i>	epifoor: ... <i>sint ... sint</i>
	<i>Caesarem vel auctoritate sua atque exercitus vel recenti victoria vel nomine p. R. detertere posse, ne maior multitudo Germanorum Rhenum traducatur, Galliamque omnem ab Ariovisti iniuria posse defendere.</i>	diakoop: <i>posse</i> polüsündeton: <i>vel</i>
Gal. 1.40	<i>Haec cum animadvertisset, convocato consilio omniumque ordinum ad id consilium adhibitis centurionibus vehementer eos incusavit: primum, quod aut quam in partem aut quo consilio ducerentur, sibi quaerendum aut cogitandum putarent.</i>	<i>ploke: consilio/consilium – consilio</i> ('nõupidamine' – 'plaan/eesmärk') polüptooton: <i>consilio – consilium</i> diakoop: <i>consilio</i> polüsündeton: <i>aut</i>
	<i>Sibi quidem persuaderi cognitis suis postulatis atque aequitate condicionum perspecta eum neque suam neque p. R. [populi Romani] gratiam repudiaturum.</i>	polüsündeton: <i>neque</i> polüptooton: <i>suis – suam</i>
	<i>Aut cur de sua virtute aut de ipsius diligentia desperarent?</i>	polüsündeton: <i>aut</i>
	<i>cum aut de officio imperatoris desperare aut praescribere viderentur.</i>	polüsündeton: <i>aut</i>
	<i>Huic legioni Caesar et indulserat praecipue et propter virtutem confidebat maxime.</i>	polüsündeton: <i>et</i>
	<i>Factum eius hostis periculum patrum nostrorum memoria, cum Cimbris et Teutonis a Gaio Mario pulsus non minorem laudem exercitus quam ipse imperator meritis videretur, factum etiam nuper in Italia servili tumultu, quos tamen aliquid usus ac disciplina, quam a nobis acceperant, sublevarent.</i>	anafoor: <i>factum</i> polüptooton: <i>nostrorum – nobis</i>
	<i>Ex quo iudicari posse[t], quantum haberet in se boni constantia, propterea quod, quos aliquamdiu inermes sine causa timuissent ...</i>	polüptooton + anadiploos: <i>quod – quos</i>

	<i>Denique hos esse eosdem, quibuscum saepenumero Helvetii congressi non solum in suis, sed etiam in illorum finibus plerumque superassent, qui tamen pares esse nostro exercitui non potuerint.</i>	diakoop: esse
	<i>Si quos adversum proelium et fuga Gallorum commoveret, hos, si quaerent, reperire posse diuturnitate belli defatigatis Gallis Ariovistum ...</i>	polüptooton: Gallorum – Gallis
	<i>... cum aut de officio imperatoris desperare aut praescribere viderentur.</i>	polüsündeton: aut
	<i>Haec sibi esse curae; frumentum Sequanos, Leucos, Lingones sumministrare iamque esse in agris frumenta matura ...</i>	polüptooton: frumentum – frumenta
	<i>Quod non fore dicto audientes neque signa laturo dicantur, nihil se ea re commoveri; scire enim, quibuscumque exercitus dicto audiens non fuerit, aut male re gesta fortunam defuisse aut aliquo facinore comperto avaritiam esse convictam.</i>	polüptooton: audientes – audiens polüptooton: fuerit – defuisse – esse diakoop: dicto – dicto polüsündeton: aut
Gal. 1.49	<i>Ubi eum castris se tenere Caesar intellexit, ne diutius commeatur prohiberetur, ultra eum locum, quo in loco Germani consederant, circiter passus sescentos ab his, castris idoneum locum delegit acieque triplici instructa ad eum locum venit.</i>	polüptooton: locum – loco diakoop: castris – castris diakoop: locum
	<i>Is locus ab hoste circiter passus sescentos, uti dictum est, aberat.</i>	polüptooton: est – aberat (anadiplooisiga?)
	<i>Munitis castris duas legiones ibi reliquit et partem auxiliorum, quattuor reliquas legiones in castra maiora reduxit.</i>	polüptooton: castris – castra polüptooton: reliquit – reliquas diakoop: legiones – legiones
Gal. 2.7	<i>Quorum adventu et Remis cum spe defensionis studium propugnandi accessit et hostibus eadem de causa spes potiendi oppidi discessit.</i>	polüsündeton: et polüptooton: spe – spes polüptooton: accessit – discessit
	<i>Itaque paulisper apud oppidum morati agrosque Remorum depopulati omnibus vicis aedificiisque, quo adire potuerant, incensis ad castra Caesaris omnibus copiis contenderunt et a milibus passuum minus duobus castra posuerunt.</i>	diakoop: omnibus diakoop: castra
Gal. 2.18	-	-
Gal. 3.3	<i>His nuntiis acceptis Galba, cum neque opus hibernorum munitioesque plene essent perfectae neque de frumento reliquoque commeatu satis esset provisum, quod deditioe facta obsidibusque acceptis nihil de bello timendum existimaverat ...</i>	polüsündeton: neque diakoop: acceptis polüptooton: essent – esset polüptooton: perfectae – facta

	<i>Quo in consilio, cum tantum repentini periculi praeter opinionem accidisset ac iam omnia fere superiora loca multitudine armatorum completa conspicerentur neque subsidio veniri neque commeatus supportari interclusis itineribus possent, prope iam desperata salute non nullae eius modi sententiae dicebantur, ut impedimentis relictis eruptione facta isdem itineribus, quibus eo pervenissent ad salutem contenderent.</i>	anafoor (?): iam polüsündeton: neque diakoop: itineribus
Gal. 3.28	<i>Eodem fere tempore Caesar, etsi prope exacta iam aestas erat, tamen quod omni Gallia pacata Morini Menapiique supererant, qui in armis essent neque ad eum umquam legatos de pace misissent ...</i>	epifoor + polüptooton: ... erat ... supererant ... essent
	<i>Ad quarum initium silvarum cum Caesar pervenisset castraque munire instituisset neque hostis interim visus esset, dispersis in opere nostris subito ex omnibus partibus silvae evolaverunt et in nostros impetum fecerunt.</i>	polüptooton: silvarum – silvae polüptooton: nostris – nostros
Gal. 4.7	<i>Quorum haec fuit oratio: Germanos neque priores p.R. bellum inferre neque tamen recusare, si lacessantur, quin armis contendant, quod Germanorum consuetudo haec sit a maioribus tradita, quicumque bellum inferant, resistere neque deprecari.</i>	polüsündeton: neque polüptooton: inferre – inferant polüptooton: Germanos – Germanorum diakoop: bellum
	<i>... si suam gratiam Romam velint, posse iis utiles esse amicos; vel sibi agros adtribuant, vel patiantur tenere eos, quos armis possederint; sese unis Suebis concedere, quibus ne di quidem immortales pares esse possint; reliquum quidem in terris esse neminem, quem non superare possint.</i>	polüsündeton: vel diakoop: quidem diakoop: esse epifoor: ... possint ... possint
Gal. 4.19	<i>Caesar paucos dies in eorum finibus moratus omnibus vicis aedificiisque incensis frumentisque succisis se in fines Ubiorum recepit atque his auxilium suum pollicitus, si a Suebis premerentur, haec ab iis cognovit: Suebos posteaquam per exploratores pontem fieri comperissent, more suo concilio habito nuntios in omnes partes dimisisse, uti de oppidis demigrarent, liberos, uxores suaque omnia in silvis deponerent atque omnes, qui arma ferre possent, unum in locum convenirent; hunc esse delectum medium fere regionum earum, quas Suebi obtinerent.</i>	polüptooton: finibus – fines polüptooton: Suebis – Suebos – Suebi polüptooton: omnibus – omnia – omnes
	<i>Quod ubi Caesar comperit, omnibus iis rebus confectis, quarum rerum causa traducere exercitum constituerat, ut Germanis metum iniceret, ut Sugambros ulcisceretur, ut Ubios obsidione liberaret, diebus omnino decem et octo trans Rhenum consumptis, satis et ad laudem et ad utilitatem profectum arbitratus se in Galliam recepit pontemque rescidit.</i>	polüsündeton: ut polüsündeton + anafoor: et ad polüptooton: confectis – profectum

Gal. 4.32	<i>Dum ea geruntur, legione ex consuetudine una frumentatum missa, quae appellabatur septima, neque ulla ad id tempus belli suspicione interposita, cum pars hominum in agris remaneret, pars etiam in castra ventitaret, ii qui pro portis castrorum in statione erant, Caesari nuntiaverunt pulverem maiorem, quam consuetudo ferret, in ea parte videri quam in partem legio iter fecisset.</i>	anafoor: <i>pars</i> polüptooton: <i>legione – legio</i> polüptooton: <i>castra – castrorum</i>
	<i>Caesar id, quod erat, suspicatus, aliquid novi a barbaris initum consilii, cohortes, quae in stationibus erant, secum in eam partem proficisci, ex reliquis duas in stationem succedere, reliquis armari et confestim sese subsequi iussit.</i>	polüptooton: <i>erat – erant</i> polüptooton: <i>stationibus – stationem</i> polüptooton: <i>reliquis – reliquas</i>
	<i>Nam quod omni ex reliquis partibus demesso frumento una pars erat reliqua, suspicati hostes huc nostros esse venturos noctu in silvis delituerant.</i>	polüptooton: <i>reliquis – reliqua</i> polüptooton: <i>partibus – pars</i> polüptooton: <i>erat – esse</i>
Gal. 5.2	<i>Eo cum venisset, circumitis omnibus hibernis singulari militum studio in summa omnium rerum inopia circiter sescentas eius generis ...</i>	polüptooton: <i>circumitis – circiter</i>
	<i>Huic rei, quod satis esse visum est, militum relinquit.</i>	polüptooton: <i>esse – est</i>
	<i>... quod hi neque ad concilia veniebant neque imperio parebant ...</i>	polüsündeton: <i>neque</i>
Gal. 5.12	<i>Britanniae pars interior ab iis incolitur, quos natos in insula ipsi memoria proditum dicunt, maritima pars ab iis, qui praedae ac belli inferendi causa ex Belgio transierant – qui omnes fere iis nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eo pervenerunt – et bello inlato ibi remanserunt atque agros colere coeperunt.</i>	diakoop: <i>pars</i> polüptooton: <i>incolitur – colere</i> polüptooton: <i>belli – bello</i>
	<i>Utuntur aut aere aut nummo aureo aut taleis ferreis ad certum pondus examinatis pro nummo.</i>	polüsündeton: <i>aut</i> diakoop: <i>nummo</i>
	<i>Leporem et gallinam et anserem gustare fas non putant.</i>	polüsündeton: <i>et</i>
Gal. 5.13	<i>Qua ex parte est Hibernia insula, dimidio minor, ut existimatur, quam Britannia, sed pari spatio transmissus atque ex Gallia est in Britanniam.</i>	polüptooton: <i>Britannia – Britanniam</i>
Gal. 5.18	<i>Ripa autem erat acutis sudibus praefixisque munita, eiusdemque generis sub aqua defixae sudes flumine tegebantur.</i>	polüptooton: <i>praefixisque – defixae</i> polüptooton: <i>sudibus – sudes</i>
	<i>Sed ea celeritate atque eo impetu milites ierunt, cum capite solo ex aqua extarent, ut hostes impetum legionum atque equitum sustinere non possent ripasque dimitterent ac se fugae mandarent.</i>	polüptooton + anafoor: <i>ea – eo</i> polüptooton: <i>impetu – impetum</i>

Gal. 5.49	<i>Postera die luce prima movet castra et circiter milia passuum quattuor progressus trans vallem magnam et rivum multitudinem hostium conspicatur.</i>	polüsündeton: <i>et</i>
	<i>Consedit et, quam aequissimo loco potest, castra communit atque haec, etsi erant exigua per se, vix hominum milium septem, praesertim nullis cum impedimentis, tamen angustiis viarum, quam maxime potest, contrahit, eo consilio, ut in summam contemptionem hostibus veniat.</i>	sümplokk: <i>quam ... potest (?)</i>
Gal. 5.53	<i>Interim ad Labienum per Remos incredibili celeritate de victoria Caesaris fama perfertur, ut cum ab hibernis Ciceronis milia passuum abesset circiter LX eoque post horam nonam diei Caesar pervenisset, ante mediam noctem ad portas castrorum clamor oriretur, quo clamore significatio victoriae gratulatioque ab Remis Labieno fieret.</i>	polüptooton: <i>Labienum – Labieno</i> polüptooton: <i>Remos – Remis</i> polüptooton: <i>victoria – victoriae</i> polüptooton: <i>Caesaris – Caesar</i>
	<i>Hac fama ad Treveros perlata Indutiomarus, qui postero die castra Labieni oppugnare decreverat, noctu profugit copiasque omnes in Treveros reducit.</i>	diakoop: <i>Treveros</i>
	<i>Caesar Fabium cum legione in sua remittit hiberna, ipse cum tribus legionibus circum Samarobrivam trinis hibernis hiemare constituit, et quod tanti motus Galliae ex<s>titerant, totam hiemem ipse ad exercitum manere decrevit.</i>	polüptooton: <i>hiberna – hibernis</i> polüptooton: <i>hiemare – hiemem</i> polüptooton: <i>legione – legionibus</i>
	<i>Nam illo incommodo de Sabini morte perlato omnes fere Galliae civitates de bello consultabant, nuntios legationesque in omnes partes dimittebant, et quid reliqui consilii caperent atque unde initium belli fieret ...</i>	polüptooton: <i>bello – belli</i>
	<i>In his ab Lucio Roscio quaestore, quem legioni tertiae decimae praefecerat, certior factus est magnas Gallorum copias earum civitatum, quae Ar<e>moricae appellantur, oppugnandi sui causa convenisse neque longius milibus passuum octo ab hibernis suis afuisse, sed nuntio allato de victoria Caesaris discessisse, adeo ut fugae similis discessus videretur.</i>	polüptooton: <i>praefecerat – factus est</i> polüptooton: <i>discessisse – discessus</i>
Gal. 6.35	<i>Hic quantum in bello Fortuna possit et quantos adferat casus, cognosci potuit.</i>	polüptooton + sümplokk: <i>quantum ... possit et quantos ... potuit</i>
Gal. 6.41	<i>Ac tantus fuit etiam post discessum hostium terror, ut ea nocte, cum Gaius Volusenus missus cum equitatu in castra venisset, fidem non faceret adesse cum incolumi Caesarem exercitu.</i>	polüptooton: <i>fuit – adesse</i> ploke: <i>cum</i> ('koos' + ajalause)
	<i>Sic omnium animos timor praeoccupaverat, ut p<a>ene alienata mente deletis omnibus copiis equitatum se ex fuga recepisse dicerent ...</i>	polüptooton: <i>omnium – omnibus</i>

Gal. 7.12	Vercingetorix ubi de Caesaris adventu cognovit, oppugnatione desistit atque obviam Caesari proficiscitur.	polüptooton: <i>Caesaris – Caesari</i>
	Quo ex oppido cum legati ad eum venissent oratum, ut sibi ignosceret suaeque vitae consuleret, ut celeritate reliquas res conficeret, qua pleraque erat consecutus, arma conferri, equos produci, obsides dari iubet.	polüsündeton: <i>ut</i>
Gal. 7.69	Cuius collis radices duo duabus ex partibus flumina subleebant.	polüptooton: <i>duo – duabus</i>
Civ. 1.26	... omni genere telorum completas ad opera Caesaris adpellebat, ut rates perrumperet atque opera disturbare.	diakoop: <i>opera</i>
	Atque haec Caesar ita administrabat, ut condiciones pacis dimittendas non existimaret; ac tametsi magnopere admirabatur Magium, quem ad Pompeium cum mandatis miserat , ad se non remitti atque ea res saepe temptata etsi impetus eius consiliaque tardabat, tamen omnibus rebus in eo perseverandum putabat.	polüptooton: <i>dimittendas – miserat – remitti</i> polüptooton: <i>res – rebus</i>
	Itaque Caninium Rebilum legatum, familiarem necessarium<que> Scriboni Libonis , mittit ad eum conloquii causa; mandat ut Libonem de concilianda pace hortetur; in primis, ut ipse cum Pompeio conloqueretur , postulat ...	polüptooton: <i>Libonis – Libonem</i> polüptooton: <i>conloquii – conloqueretur</i>
Civ. 2.10	Ubi ex ea turri quae circum essent opera tueri se posse sunt confisi, musculum pedes LX longum ex materia bipedali , quem a turri latericia ad hostium turrim murumque perducerent, facere instituerunt.	diakoop: <i>turri</i> polüptooton: <i>turri – turrim</i> polüptooton: <i>essent – sunt</i> polüptooton: <i>pedes - bipedali</i>
	Duae primum trabes in solo aequae longae distantes inter se pedes IIII conlocantur inque eis columellae pedum in altitudinem V defiguntur.	polüptooton: <i>pedes – pedum</i>
	Ad extremum musculi tectum trabesque extremas quadratas regulas IIII patentis digitos defigunt, quae lateres, qui super musculo struantur, contineant.	polüptooton: <i>extremum – extremas</i> polüptooton: <i>musculi – musculo</i>
	Ita fastigato atque ordinatim structo ut trabes erant in capreolis conlocatae, [in] lateribus luto, musculus ut ab igni, qui ex muro iaceretur, tutus esset , contegitur.	polüptooton: <i>erant – esset</i>
	Super lateres coria inducuntur, ne canalibus aqua immissa lateres diluere posset.	diakoop: <i>lateres</i>
	Hoc opus omne tectum vineis ad ipsam turrim perficiunt subitoque inopinantibus hostibus machinatione navali phalangis subiectis ad turrim hostium admovent, ut aedificio iungatur.	diakoop: <i>turrim</i> polüptooton: <i>hostibus – hostium</i>

Civ. 2.23	<i>Huius adventum L. Caesar filius cum X longis navibus ad Clupeas praestolans, quas navis Uticae ex praedonum bello subductas P. Attius reficiendas huius belli causa curaverat, veritus navium multitudinem ex alto refugerat, adpulsaque ad proximum litus trireme constrata et in litore relicta pedibus Hadrumetum perfugerat.</i>	polüptooton: <i>navibus/navis – navium</i> polüptooton: <i>bello – belli</i> polüptooton: <i>litus – litore</i>
	<i>Hunc secutus Marcius Rufus quaestor navibus XII, quas praesidio onerariis navibus Curio ex Sicilia eduxerat, postquam in litore relictam navem conspexit, hanc remulco abstraxit; ipse ad C. Curionem cum classe redit.</i>	diakoop: <i>navibus</i> polüptooton: <i>navibus – navem</i> polüptooton: <i>Curio – Curionem</i>
Civ. 2.25	<i>Hoc explorato loco Curio castra Vari conspicit muro oppidoque coniuncta ad portam, quae appellatur Belica, admodum munita natura loci, una ex parte ipso oppido Utica, altera a theatro, quod est ante oppidum, substructionibus eius operis maximis, aditu ad castra difficili et angusto.</i>	diakoop: <i>castra</i> diakoop: <i>oppido</i> polüptooton: <i>loco – loci</i> polüptooton: <i>oppido – oppidum</i>
	<i>Huc equitatum mittit, ut diriperet atque haberet loco praedae; eodemque tempore his rebus subsidio DC equites Numidae ex oppido peditesque CCCC mittuntur a Varo, quos auxilii causa rex Iuba paucis diebus ante Uticam miserat.</i>	polüptooton: <i>mittit – mittuntur – miserat</i>
	<i>Interim adventu longarum navium Curio pronuntiarum onerariis navibus iubet, quae stabant ad Uticam numero circiter CC, se in hostium habiturum loco, qui non ex vestigio ad Castra Cornelia naves traduxisset.</i>	polüptooton: <i>navium – navibus – naves</i>
	<i>Quae res omnium rerum copia complevit exercitum.</i>	polüptooton: <i>res – rerum</i>
Civ. 2.27	<i>Hi sive vere quam habuerant opinionem ad eum perferunt, sive etiam auribus Vari serviunt – nam quae volumus, ea credimus libenter, et quae sentimus ipsi, reliquos sentire speramus – confirmant quidem certe totius exercitus animos alienos esse a Curione, maximeque opus esse in conspectum exercitus venire et conloquendi dare facultatem.</i>	polüsündeton: <i>sive</i> polüptooton: <i>sentimus – sentire</i> anafoor: <i>nam quae ... et quae</i> diakoop: <i>esse</i> diakoop: <i>exercitus (polüptooton?)</i>
Civ. 2.31	<i>Curio utrumque improbans consilium, quantum alteri sententiae deesset animi, tantum alteri superesse dicebat ...</i>	anafoor: <i>(quantum) alteri ... (tantum) alteri</i> polüptooton: <i>deesset – superesse</i>
	<i>'Qua enim,' inquit, 'fiducia et opere et natura loci munitissima castra expugnari posse confidimus?</i>	polüsündeton: <i>et</i> polüptooton: <i>fiducia – confidimus</i>
	<i>Quasi non et felicitas rerum gestarum exercitus benevolentiam imperatoribus et res adversae odia concilient!</i>	polüsündeton: <i>et</i> polüptooton: <i>rerum – res</i>

	<i>Castrorum autem mutatio quid habet nisi turpem fugam et desperationem omnium et alienationem exercitus?</i>	polüsündeton: <i>et</i>
	<i>Nam neque pudentis suspicari oportet sibi parum credi neque improbos scire sese timeri, quod illis licentiam timor augeat noster, his <suspicio> studia deminuat.</i>	polüsündeton: <i>neque</i> polüptooton: <i>timeri – timor</i>
	<i>Quodsi iam, ' inquit, 'haec explorata habeamus, quae de exercitus alienatione dicuntur, quae quidem ego aut omnino falsa aut certe minora opinione esse confido ...</i>	anafoor: <i>quae</i> polüsündeton: <i>aut</i>
	<i>Namque huiusmodi res aut pudore aut metu tenentur, quibus rebus nox maxime adversaria est.</i>	polüsündeton: <i>aut</i>
	<i>Quare neque tanti sum animi, ut sine spe castra obpugnanda censeam, neque tanti timoris, uti spe deficiam ...</i>	polüsündeton: <i>neque</i> anafoor: <i>(neque) tanti ... (neque) tanti</i> diakoop: <i>spe</i>
Civ. 2.40-2.41	<i>Iuba certior factus a Saburra de nocturno proelio II milia Hispanorum et Gallorum equitum, quos suae custodiae causa circum se habere consuerat, et peditum eam partem, cui maxime confidebat, Saburrae summittit ...</i>	polüptooton: <i>Saburra – Saburrae</i>
	<i>Suspiciatus praemissis equitibus ipsum adfore Curionem Saburra copias equitum peditumque instruit atque his imperat, ut simulatione timoris paulatim cedant ac pedem referant; sese, cum opus esset, signum proelii daturum et quod rem postulare cognovisset imperaturum.</i>	polüptooton: <i>equitibus – equitum</i> polüptooton: <i>peditumque – pedem</i> polüptooton: <i>imperat – imperaturum</i>
	<i>Curio ad superiorem spem addita praesentis temporis opinione hostes fugere arbitratus copias ex locis superioribus in campum deducit.</i>	<i>ploke + polüptooton: superiorum – superioribus ('varasem' ja 'kõrgem')</i>
	<i>Ne militibus quidem, ut defessis, neque equitibus, ut paucis et labore confectis, studium ad pugnandum virtusque deerat; sed hi erant numero CC, reliqui in itinere substiterant.</i>	polüsündeton: <i>ut</i> polüptooton: <i>deerat – erant</i>
	<i>Cum cohortes ex acie procucurrissent, Numidae integri celeritate impetum nostrorum effugiebant, rursusque ad ordines suos se recipientes circumibant et ab acie excludebant.</i>	diakoop: <i>acie</i>
	<i>Sic neque in loco manere ordinesque servare, neque procurrere et casum subire tutum videbatur</i>	polüsündeton: <i>neque</i>

	<i>Hostium copiae submissis ab rege auxiliis crebro augebantur; nostros vires lassitudine deficiebant, simul ii qui vulnera acceperant, neque acie excedere, neque in locum tutum referri poterant, quod tota acies equitatu hostium circumdata tenebatur.</i>	diakoop: <i>hostium</i> polüsündeton: <i>neque</i> polüptooton: <i>acie – acies</i>
	<i>Hi de sua salute desperantes, ut extremo vitae tempore homines facere consuerunt, aut suam mortem miserabantur aut parentes suos commendabat, siquos ex eo periculo fortuna servare potuisset.</i>	polüsündeton: <i>aut</i>
Civ. 3.9	<i>Conventum Salonis cum neque pollicitationibus neque denuntiatione periculi permovere posset, oppidum oppugnare instituit.</i>	polüsündeton: <i>neque</i>
	<i>Est autem oppidum et loci natura et colle munitum.</i>	polüsündeton: <i>et</i>
	<i>Sed celeriter cives Romani ligneis effectis turribus sese munierunt, et cum essent infirmi ad resistendum propter paucitatem hominum crebris confecti vulneribus, ad extremum auxilium descenderunt servosque omnes puberes liberaverunt et praeseectis omnium mulierum crinibus tormenta effecerunt.</i>	polüptooton: <i>effectis – confecti – effecerunt</i> polüptooton: <i>omnes – omnium</i>
	<i>Et longo interposito spatio cum diuturnitas oppugnationis neglegentiores Octavianos effecisset, nacti occasionem meridiani temporis discessu eorum pueris mulieribusque in muro dispositis, nequid cotidiana consuetudinis desideraretur, ipsi manu facta cum iis quos nuper maxime liberaverant, in proxima Octavi castra inruperunt.</i>	polüptooton: <i>effecisset – facta</i>
	<i>His expugnatis eodem impetu altera sunt adorti, inde tertia et quarta et deinceps reliqua, omnibusque eos castris expulerunt et magno numero interfecto reliquos atque ipsum Octavium in naves confugere coegerunt.</i>	polüsündeton: <i>et</i>
Civ. 3.26	<i>Qui cum essent ex continenti visi, Coponius, qui Dyrachii classi Rhodiae praeerat, naves ex portu educit, et cum iam nostris remissiore vento adpropinquasset, idem auster increbruit nostrisque praesidio fuit.</i>	polüptooton: <i>essent – praeerat – fuit</i> diakoop: <i>nostris</i>
	<i>... sed labore et perseverantia nautarum et vim tempestatis superari posse sperabat ...</i>	polüsündeton: <i>et</i>
Civ. 3.36	<i>Eodemque tempore Domitius in Macedoniam venit; et cum ad edum frequentes civitatum legationes convenire coepissent, nuntiatum est adesse Scipionem cum legionibus, magna opinione et fama omnium; nam plerumque in novitate fama <rem> antecedit.</i>	diakoop: <i>fama</i> polüptooton: <i>est – adesse</i> polüptooton: <i>venit – convenire</i>
	<i>Hoc adeo celeriter fecit ut simul adesse et venire nuntiaretur, et quo iter expeditius faceret ...</i>	polüptooton: <i>fecit – faceret</i> polüsündeton: <i>et</i>

	<p><i>Tum timore perterritus Cassius cognito Scipionis adventu visisque equitibus, quos Scipionis esse arbitrabatur ...</i></p>	<p>diakoop: <i>Scipionis</i></p>
	<p><i>At Scipionem properantem sequi litterae sunt consecutae a M. Favonio, Domitium cum legionibus adesse, neque se praesidium, ubi constitutus esset, sine auxilio Scipionis tenere posse.</i></p>	<p>polüptooton: <i>sunt – adesse – esset</i> polüptooton: <i>Scipionem – Scipionis</i></p>

Lisa 3: piiripealsed juhtumid

Tabel 9. Põhisõna korduse piiripealsete juhtumite kirjeldus.

põhisõna: <i>timor</i> (m.; 'hirm')	lause: Ubi eos in sententia perstare viderunt, quod plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit, conclamare et significare de fuga Romanis coeperunt. Quo timore perterriti Galli, ne ab equitatu Romanorum viae praeoccuparentur, consilio destiterunt.	tõlge: Kui nad nägid, et nemad [mehed] jäävad otsusele kindlaks, kuna suurimas hädaohus hirm tavaliselt ei luba halastust, hakkasid nad roomlaste suunas põgenemise kohta kisama ja märku andma. Gallid loobusid plaanist, olles väga kohutatud sellest hirmust , et roomlaste ratsaväe poolt teed hõivatakse.	PL kääne: nom. sg.
kohaviide: <i>Gal. 7.26.4-5</i>			RL kääne: abl. sg.
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			RL käände funkts.: <i>ablativus causae</i>
			RL verb: <i>destiterunt</i> (pf. ind. act. pl. 3)
			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
põhisõna: <i>legatus</i> (m.; 'saadik') ja <i>legatio</i> (f.; 'saatkond')	lause: Ubi de eius adventu Helvetii certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt nobilissimos civitatis, cuius legationis Nammeius et Verucloetius principem locum obtinebant, qui dicerent sibi esse in animo sine ullo maleficio iter per provinciam facere, propterea quod aliud iter haberent nullum; rogare ut eius voluntate id sibi facere liceat.	tõlge: Kui helveedid said tema tulekust teadlikuks, saadavad nad tema juurde oma hõimu kõige üllamad mehed saadikutena, millist saatkonda juhtisid Nammeius ja Verucloetius, selleks et nad ütleksid, et neil on plaanis ilma mingi paha kavatsuseta sooritada teekond läbi provintsi, sellepärast et neil ei ole ühtegi teist teed; nad paluvad, et nad võiksid seda teha tema nõusolekul.	PL kääne: acc. pl.
kohaviide: <i>Gal. 1.7.3</i>			RL kääne: gen. sg.
kontekst: plaanide kirjeldus			RL käände funkts.: <i>genitivus subiecti</i>
			RL verb: <i>obtinebant</i> (impf. ind. act. pl. 3)
			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
põhisõna: <i>legatus</i> (m.; 'saadik') ja <i>legatio</i> (f.; 'saatkond')	lause: Helvetii repentino eius adventu commoti, cum id quod ipsi diebus XX aegerrime confecerant, ut flumen transirent, illum uno die fecisse intellexerent, legatos ad eum mittunt. Cuius legationis Divico princeps fuit, qui bello Cassiano dux Helvetiorum fuerat.	tõlge: Tema äkilisest ilmunisest närvilisena, kuna nad mõistsid, et tema tegi ühe päevaga seda, mille nemad saavutasid väga vaevaliselt kahekümne päevaga, nimelt ületasid jõe, saadavad helveedid tema juurde saadikud. Selle saatkonna juhiks oli Divico, kes oli olnud helveetide väejuht Cassianuse sõjas.	PL kääne: acc. pl.
kohaviide: <i>Gal. 1.13.2</i>			RL kääne: gen. sg.
kontekst: olukorra kirjeldus			RL käände funkts.: <i>genitivus subiecti</i>
			RL verb: <i>fuit</i> (pf. ind. act. sg. 3)

			RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
põhisõna: <i>legatus</i> (m.; 'saadik') ja <i>legatio</i> (f.; 'saatkond')	lause: His rebus gestis omni Gallia pacata tanta huius belli ad barbaros opinio perlata est, uti ab iis nationibus, quae trans Rhenum incolent, legati ad Caesarem mitterentur, qui se obsides daturas, imperata facturas pollicerentur. Quas legationes Caesar, quod in Italiam Illyricumque properabat, initio proximae aestatis ad se reverti iussit.	tõlge: Nende tegudega kogu Gallia maha rahustatud, jõudis barbariteni sellest sõjast nii suur kuuldus, et nende rahvaste seast, kes elasid teisel pool Reini, saadetakse Caesari juurde saadikud lubama, et nad annavad pantvange, täidavad käskusid. Nendel saatkondadel käskis Caesar enda juurde naasta järgmise suve alguses, kuna ta oli kiirustamas Itaaliasse ja Illüüriasse.	PL kääne: nom. pl. RL kääne: acc. pl. RL käände funkts.: <i>accusativus obiecti</i> RL verb: <i>iussit</i> (pf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
kohaviide: <i>Gal.</i> 2.35.1-3			
kontekst: sõjategevuse kirjeldus			
põhisõna: <i>dies</i> (m.; 'päev') ja <i>dies</i> (f.; 'kuupäev')	lause: Discedens post diem septimum sese reversurum confirmat, quam ad diem ei legionis, quae in praesidio relinquebatur, frumentum deberi sciebat.	tõlge: Lahkudes kinnitab ta, et tuleb tagasi seitsme päeva pärast, milliseks kuupäevaks ta teadis, et võlgneb vilja sellele leegionile, mis oli jäänud tugipunkti.	PL kääne: acc. sg. RL kääne: acc. sg. RL käände funkts.: eessõnakonstruktsioon <i>ad</i> + acc. RL verb: <i>sciebat</i> (impf. ind. act. sg. 3) RL tüüp/konj. põhjus: tavaline
kohaviide: <i>Gal.</i> 6.33.4			
kontekst: plaanide kirjeldus			

Lisa 4: Sal. *Cat.* 51.40

Sallustius annab oma teoses „Catilina vandenõu” (*Bellum Catilinae*) edasi Caesari kõne, mille lauses **Cat. 51.40** esineb samuti põhisõna kordus relatiivlauses.

Siin kordub põhisõna *lex* (naissugu; 'seadus'): *Postquam res publica adolevit et multitudine civium factiones valere, circumveniri innocentes, alia huiusce modi fieri coepere, tum lex Porcia aliaeque leges paratae sunt, quibus legibus exilium damnatis permissum est*³⁵. Pealauses on põhisõna nominatiivi käände mitmuses ning relatiivlauses ablatiivi käände mitmuses ning *ablativus instrumenti* funktsioonis. Relatiivlauses on verbiks perfekti indikatiivi passiivi ainsuse kolmandas pöördes *permissum est*.

Patrick McGushin (1977: 239) väidab, et pole täpselt teada, kas Sallustius tsiteeris Caesari päriselt esitatud kõnet või andis edasi oma versiooni sellest. Kõnele eelnev sissejuhatus viitab sellele, et tegu pole sõnasõnaliselt kirja pandud kõnega (*Sed Caesar ... huiusce modi verba locutus est*³⁶). Kuna Sallustius teadis Caesarit isiklikult (McGushin 1977: 8), ei saa välistada seda, et ta oli Caesari keelekasutuses kordusvõtet tähele pannud ning püüdis kõnesse lisada erinevaid Caesari kasutatud stiilivõtteid. Samamoodi arvab ka John T. Ramsey (2007: 203).

³⁵ „Pärast seda kui vabariik oli kasvanud ja kodanike suure hulga tõttu saavutasid rühmitised edu, hakati süütuid taga kiusama, teisigi asju sellisel viisil tegema, siis valmistati ette Porciuse seadus ja teised **seadused, milliste seadustega** anti süüdimõistetule luba pagenduseks.“

³⁶ „Aga Caesar ... esitas sellises laadis kõne.“

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

Kristin Klaus (sünnikuupäev 23.02.1993),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Põhisõna kordus relatiivlauses Caesari kommentaaride näitel“,

mille juhendaja on Maria-Kristiina Lotman,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kristin Klaus

25.05.2020